

รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๔

(สมัยสามัญ สมัยที่สอง)

วันศุกร์ที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖

ฉบับสำนักงานพิมพ์

ครั้งที่ ๑๕ ถึง ครั้งที่ ๓๔ (สมัยสามัญ สมัยที่สอง) เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๕๖๖

สารบัญ

๒๕๓
ครั้งที่ ๓๕/๒๕๗๗ (ตามัญ)

๑. เรื่องหนังสือของคณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน
ยื่นยันทิศของสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง
ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ๒๕๓๕-๒๕๗๕
๒. เรื่องร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๕ (ต่อ) ๒๕๓๖-๒๕๗๗

หน้า	บรรทัด	คำผิด	คำถูก
๒๓๓๕	๘	โคก	โคก
๒๓๒๕	๓๗	ขอ	ขอ
๒๓๒๖	๓	ต้มเค็ด	ต้มเค็ด
๒๓๖๐	๓	ท่านชน	ท่านชน
๒๓๗๕	สุดท้าย	ชาวเจ้า	ชาวเจ้า
๒๕๐๒	๕	นายรัฐมนตรี	นายกรัฐมนตรี
๒๕๐๒	๖	หลวงวงวรนิติปรีชา	หลวงวงวรนิติปรีชา
๒๕๐๒	๓๗	นายรัฐมนตรี	นายกรัฐมนตรี
๒๕๐๓	๓	นายรัฐมนตรี	นายกรัฐมนตรี
๒๕๐๓	๓๕	มกก	มาก
๒๕๓๐	๒	ต้มมุต	ต้มมด
๒๕๓๐	สุดท้าย	ตงนอม	ตงนาม
๒๕๓๓	๘	เดิมเลข ๕ ลงในช่องเลขลำดับ	
๒๕๓๓	๓๓	เดิมเลข ๖ ลงในช่องเลขลำดับ	
๒๕๘๘	สุดท้าย	ถึง	ถึง

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๓๔/๒๕๖๗ (สามัญ) สมัยที่ ๒
(ประชุมวิสามัญ)
วันศุกร์ที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๒๐.๑๐ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้มีสมาชิกมาประชุม
๘๐ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว

ด้วยข้าพเจ้าได้ รับหนังสือจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระ
องค์ มีข้อความดังที่เลขาธิการจะได้อ่านให้ ฟัง

เลขาธิการ สภาฯ อ่านจดหมายของ คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ดังต่อไปนี้

ที่ ๑/๑

พระที่นั่งราชกรณียสภา

วันที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

แจ้งความมายัง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามหนังสือถึงวันที่ ๘ เดือนนี้ โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ทรงพระเยาว์อยู่ จะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ ดั้ภาผู้แทน
ราษฎรจึงได้ลงมติตั้งข้าพเจ้าทั้ง ๓ เป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระ
องค์ โดยมีข้อตกลงว่า ในการลงมติครั้งนี้ข้ขอปรึกษา ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ และในการลงนามในเอกสารราชการ ให้
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อย่างน้อย ๒ คนเป็นผู้ลงนามนั้น ข้าพเจ้า
ได้รับทราบความตลอดแล้ว

อนึ่งเห็นว่าข้าพเจ้าได้ รับมติเลือกตั้งจากสภาผู้แทนราษฎร
นี้ รู้ดีว่าเป็นเกียรติยศอันสูงและสำคัญมาก ข้าพเจ้าจะได้ตั้งใจเพียร
พยายาม ที่จะ ปฏิบัติ ราชการ ในหน้าที่นี้ จนสุดกำลัง และสติปัญญาที่
สามารถจะพึงกระทำได้ ให้ถูกต้องตามระบอบรัฐธรรมนูญของทุก
ประการ เพื่อยังความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติ ศาสตร์นา พระ
มหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญสืบไป.

อนุควทนจาตุรนต์
อาทิตย์ ทิวอาภา
เจ้าพระยายมราช
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่ประชุมรับทราบ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา อนึ่งเพื่อกันความหลงผิด

ข้าพเจ้าขอนัดท่านทั้งหลายมาประชุมกันที่เป็นการภายใน พรุ่งนี้ เวลา ๘.๐๐ นาฬิกาตรง โปรดอย่าให้ช้ากว่านั้น ทนตเชวานันเพราะว่าข้าพเจ้าได้รับเชิญจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เวลา ๘.๐๐ นาฬิกา และใครจะพบกับท่านสมาชิกก่อนในเวลา ๘.๐๐ นาฬิกา จะได้ปรึกษาหารือกันในข้อราชการบางข้อ ที่ไม่ทำในคืนนี้ เพราะมีสมาชิกมาประชุมไม่พร้อมกัน จึงได้เลื่อนไปพรุ่งนี้ ส่วนผู้ที่ไม่มาวันนี้จะได้รับออกหนังสือนัดไป บัดนี้จะได้ปรึกษาในบรรพ ๕ คือ ไป หมวด ๖ การขาดจากวรรค์มรดก มาตรา ๑๕๘๘ ความตายหรือการหย่าร้างเป็นเหตุให้ขาดจากวรรค์มรดก เรื่องนทค่างเมื่อคราวก่อนหม่อมบุญท้าวว่าจะเดิมหรือไม่ เมื่อมีการเดิมแล้วจะอย่างไรกัน

พ.อ. พระยาวิเศษสังหนาท ผู้แทนราษฎรจังหวัด นครนายก กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแสดงในมาตราที่ข้าพเจ้าได้แปรญัตติ ตามความเห็นข้าพเจ้า กฎหมายที่จะบัญญัติต้องไม่ให้ขัดกับประเพณีนิยมของประชาชน ของศาสนา ศีลธรรมอันดีงาม เพราะฉะนั้นถ้าจะบัญญัติเสียให้เกิดขาดว่า ผู้บวชให้ขาดจากสามีภรรยาทันที เด็ดม่อนว่าผู้ ที่มครบครวแล้วไปบวช ก็ถือว่าขาดกันโดยทันทีโดยไม่ต้องทำหนังสือหย่าให้กัน เช่นเจ้าพอกข้าราชการที่เคยมีมาเป็นต้น แต่เดิมมีนเป็นเดิมยกเราควรจะให้ มีสิทธิเดิมอกัน เพราะฉะนั้นจึงควรให้ตัดออกถึงข้าราชการและราษฎรสามัญทั่วไป ถ้าจะยอมให้บวชเท่าใด ๆ ก็ไม่ขาด ตามที่คณะกรรมมาธิการจะเอาไปได้ ในมาตราต่อไปนั้น ถึง

ภรรยาต้องการจะหย่าก็ควรไปฟ้องศาล เช่นนั้นเป็นการรักคือของ
 ศาลนา เพราะศาลน่าจะถือว่าผู้บวชแต่ด้วยยอมขาดจากการเป็นสามีภรรยา
 เพราะฉะนั้นเป็นการที่ไม่ชอบด้วยทางศาลนา เช่นอย่างสามีไปบวช
 ภรรยาต้องการจะหย่าขาดกัน โดยเช่นอย่างสมมติว่าจะหาสามีใหม่
 เช่นนั้นก็ควรไปฟ้องร้องยังโรงศาล พระผู้บวชนั้นจะต้องไปเป็น
 จำเลย ซึ่งเป็นกรที่หน้าละอายในพวกที่ถือศาลนา เพราะว่าถือว่าพระ
 นั้นเป็นผู้ไม่มีภรรยาอยู่โดยฉันทแล้ว ถ้ากฎหมายไม่เอื้อเพื่อผู้บวชใน
 การศึกษาทางศาลนา คือให้กฎหมายคุ้มครองตามประเพณีนิยมบ้าง
 แล้ว ก็เดี๋ยมน่าเราไม่ต้องการให้ผู้ใดแสดงหาความรู้ ในทางคิ
 ธรรม ซึ่งผู้ที่จะบวชนั้นแม้จะไม่สำเร็จจรหด หง หันต์ อะไรก็ตาม
 แต่ถือว่าจะได้ คัดธรรมที่ดี ซึ่งชาติของเราต้องการผู้ซึ่งมีศีลธรรม
 ซึ่งเป็นหลักของผู้ที่จะเป็นพ่อเมืองดี เพราะฉะนั้นเป็นการจำเป็นอย่าง
 ยิ่งที่สุดแล้ว เราจะต้องระวังถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ ในเรื่องศาลนา
 ถ้าจะคิดแล้ว เราก็ให้โอกาส เช่นอย่างที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕
 แห่งพระราชบัญญัติบรรพชน ในจำพวก ๗ หัวเมืองนั้นก็คืออะไร
 นั้นก็คือหมายความว่าเกยวชซึ่งในทางศาลนา แปลว่าพระราชบัญญัติ
 นี้ไม่กระทบกระทั่งถึงข้อบังคับในบริเวณปกครอง ๗ หัวเมือง ร.ศ.
 ๑๒๐ ว่าด้วยครอบครัว ศาลนาถือตามนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายอมให้
 ชายมีเมียได้ถึง ๕ คน แต่การแบ่งทรัพย์สินต่างๆก็มีหลักในศาลนา
 เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงไม่กล้าที่จะไปทำให้ผิดศาลนา ก็เหตุใดแล้ว

ศาลาเรา พระพุทธศาลา ซึ่งเป็นศาลาประจำชาติจึงจะไม่ยอม
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะยอมตามที่ข้าพเจ้าได้บัญญัติไว้

หลวง นานนนิชชาดา ผู้แทนราษฎร จังหวัด ชัยภูมิ กล่าว ว่า
ข้าพเจ้า ขอสนับสนุน ความเห็น ของท่าน สมาชิก ที่ได้ อภิปราย เมื่อ กน
ข้าพเจ้ามีความ รู้สึกตรงกับเพื่อนสมาชิกที่ได้ขอแปรญัตติ คือว่า
กฎหมาย มาตราที่ข้าพเจ้าขอสนับสนุนตามหลักวิชากฎหมายว่าเป็นกฎ
หมายในรัฐธรรมนูญนิยมประเพณีของชาติ และข้าพเจ้าขอเสริมความ
เห็นให้ ยิ่งไปกว่านั้นว่า ดัชนีธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวข้องกับศาลา
ข้าพเจ้าถือว่าเป็นกฎหมายสำคัญที่สุด ตามกฎหมายเดิม ผู้ที่ได้บวช
ถือว่าชาติจากสามีภรรยา กัน ทั้งนั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่า ผู้ที่ได้ บัญญัติกฎ
หมายแต่เดิมนั้นได้ระมัดระวังถึงหลักในทางศาลาเป็นข้อแรก คือว่าในทาง
ศาลาเรา นั้นเป็นที่เข้าใจกันว่า ผู้ที่ได้บวช นั้นเสียสละหมดไม่ว่าอะไร
แล้วเราจะมาเขียนกฎหมายอย่างนี้ คือว่าบวชแล้วก็ไม่เสียสละ คือ
กตบเสียดหรือแก่เสียด อย่างนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าขัดต่อหลักทางศาลา
ทีเดียว เป็นไปไม่ได้ทีเดียว ข้าพเจ้าขอสนับสนุนว่ายอมให้ไม่ได้ ข้าพ
เจ้าขอประทานคราวเวียนคือเพื่อนสมาชิกในทันทีว่า นอกจากขัดต่อหลัก
ทางศาลาแล้ว ถึงแม้ ในระบอบรัฐธรรมนูญนี้ข้าพเจ้าก็ขอกล่าว
ว่าขัดคือ คือว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญนี้เราให้เสรีภาพแก่ปวงชน
หรือคนทั่วไป ก็การที่เราจะไม่ถือว่าบวชนั้นทำให้สามีภริยา
ขาดกัน ขอประทานคราว โทษ ปล่อยให้ผู้หญิง หรือภริยา เขาคงรอ

อยู่โดยไม่มีกำหนดคนนั้น จะอย่างไรกัน จะไม่ถือว่าขัดต่อเสรีภาพ
 และความชอบธรรมตามที่ควรเป็นหรือ ผิดหรือถ้ามีอะไรเดียว ๒ ปี
 ๒๐ ปีก็ได้ ถ้าอย่างนั้นแล้ว ถ้าเราเป็นผู้หนึ่งจะรู้ดีว่าเป็นความ
 ชอบธรรมอย่างไร ข้าพเจ้าจึงขอยืนยันว่าขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ
 ด้วย ขัดต่อระบอบที่เรากำลังเห็นว่าเป็นระบอบที่สมควรดัดแก้ด้วย
 อยู่เดี๋ยวนี้ อีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าขอเรียนว่า นอกจากขัดต่อหลัก
 ทางศาสนาและขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อธรรมชาติ
 ของมนุษย์ ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงขัดต่อธรรมชาติของมนุษย์ คนเรามี
 ความเป็นอยู่อย่างไหน ธรรมชาติยอมให้มาแต่ดั้งแต่ต้นแต่ออก
 คือกำเนิดมาเป็นบุคคล การที่ช่างฝ่ายชายจะเขียนกฎหมายให้เป็นที่
 คดีไปทำอะไรก็ได้แล้วทิ้งเขาไว้ข้างหลังอย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็น
 การปล่อยให้ให้ขัดต่อธรรมชาติที่ควรเป็น ขอประทานโทษ ข้าพเจ้า
 ไม่ได้มารดจะกล่าวให้ยิ่งกว่านี้ได้ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าใน
 มาตรา ๑๕๘ นั้น เราจะยอมให้เป็นรูปอย่างนี้ไม่ได้
 ข้าพเจ้าเห็นด้วยตามที่เพื่อนสมาชิกได้แปรญัตติไว้

พระยาอภิศักดิ์ธรรมวิเทศ ประธานกรรมาธิการ กล่าวต่อ
 มาตรา ๑๕๘ นี้เราได้พูดจากันมาบ้างแล้ว แต่ที่ว่าในคราวก่อนนั้น
 ข้าพเจ้ายังมีได้ยกข้อความบางอย่างขึ้นพูด จึงขอประทานกล่าวในที่
 นี้ ในเรื่องถ้ามีไปขอชดเชย ถึงแม้ตามกฎหมายเก่าก็บังคับว่า ให้ผู้
 ทัมิใช้เป็นข้าราชการเท่านั้นที่ขาดจากตำแหน่งข้าราชการ มาในสมัยรัฐ

ธรรมนุญนี้ คณะกรรมการจึงเห็นว่า เมื่อครั้งก่อนยกเว้นแต่ข้าราชการ ก็ทำไมจะไม่ยกเว้นราษฎรธรรมดาด้วย เพราะฉะนั้นในการที่เราเขียนประมวลกฎหมายมาตรา ๑๕๕๘ ดังนี้ ก็ไม่ผิดกับกฎหมายเก่า เพราะกฎหมายเก่าให้ประโยชน์แต่เพียงข้าราชการ แต่กฎหมายใหม่นี้ให้ประโยชน์ทั้งผู้เป็นราษฎรสามัญด้วย และนอกจากนั้น การบวชในประเทศสยามนี้โดยมากหาได้บวชตลอดชีวิตอย่างในเมื่อครั้งเดิมไม่ คือในเมืองสยามนี้บางที่พระเจ้าวรวงศ์ทรงตั้งขึ้นชีพไปกับผ้าเหลืองก็มี แต่ในเมืองไทยนั้นบวชได้พอได้ร่ำเรียนพระธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อจะได้เป็นความรู้ประกอบเท่านั้นเอง หาได้ตั้งใจจะบวชตลอดชีวิตไม่ เพราะฉะนั้นในการที่บวชแม้แต่เพียงพรรษา ๒ พรรษา ๓ พรรษา พอรู้ในทางธรรมเช่นนั้น ถ้าเราจะไปเกณฑ์ให้ภริยาต้องขาดจากสามี และสามีต้องขาดจากภริยาแล้ว กฎหมายของเราจะเป็นการเข้มงวดในทางบวชอยู่สักหน่อย และถ้าพูดถึงผลของการพระศาสนาแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าจะทำให้ผู้บวชนั้นน้อยลงไป ซึ่งจะผิดความประสงค์อันใหญ่ของประเทศ เพราะเหตุว่าถ้าจะพูดถึงศาสนาด้วยกันแล้ว พระพุทธศาสนาของเราหาได้แพ้ศาสนาอื่นใดในโลกไม่ ข้าพเจ้าได้ทราบต่อเถมาว่า พระพุทธศาสนาของเรามีคนนับถือในโลกนี้ ๑ ใน ๓ ซึ่งเป็นจำนวนไม่ใช่น้อย เพราะฉะนั้นในการที่เราจะตรากฎหมายจำกัดการบวชลงไปในการที่สามีไปบวชเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการตรงกันข้ามกับดีบริด

หรือตกในภาวะเรามีรัฐธรรมนูญขึ้น ในภาวะเรามีรัฐธรรมนูญขึ้น
 เพื่อประสงค์จะให้บุคคลทั้งหลายมีเสรีภาพและมีอิสรภาพเท่า ๆ กัน
 เพราะฉะนั้นในสมัยก่อนนั้นตั้งข้าพเจ้าจากต่าง คนที่มีเอกสิทธิ์พิเศษก็
 คือข้าราชการ แต่มาในสมัยนี้เราถือว่าคนทุกคนมีเอกสิทธิ์เท่ากันหมด
 เพราะฉะนั้นมาตรา ๓๕๘๘ ที่บัญญัติไว้ กับบัญญัติตามกฎหมายเก่า
 และตั้งข้าพเจ้าได้ก็ต่างแล้ว คือกฎหมายแก้ไขลักษณะผิดเพี้ยน
 พ.ศ. ๒๕๘๓ เพราะฉะนั้นจึงขอเรียนต่อท่านผู้มาชักถามความเข้าใจว่า
 ท่านผู้ร่างกฎหมายท่านนั้นมีความเห็นเช่นเดียวกับคณะกรรมการ
 และคณะกรรมการนั้นก็มีความเห็นเช่นเดียวกับคณะกรรมการผู้
 ร่างกฎหมายเก่า ซึ่งมีท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ มี
 ท่านประธานสภาฯ ซึ่งเวลานั้นอยู่ในประเทศอังกฤษ ก็มีกรรมการอีก
 หลายคนได้เห็นพ้องด้วย เพราะฉะนั้นในการที่เราร่างมาตรา ๓๕๘๘
 เช่นนี้ คณะกรรมการเห็นว่าเราได้ดำเนินการตามกฎหมายเก่าที่มีอยู่
 แล้ว และทรงน้อมบำรุงพระพุทธศาสนา และหาได้ตั้งใจจะทำให้พระ
 พุทธศาสนาเสื่อมไปหาไม่ได้

นายทองม้วน อัคราทร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
 ถัดจากว่า ตามที่ผู้มาชักผู้แปรญัตติว่า อยากจะให้เป็นไปตามประเพณี
 และให้ถูกต้องตามพระพุทธศาสนา นั้น ตามความเห็นของข้าพเจ้าแล้ว
 ตามที่ผู้มาชักได้แปรญัตติขึ้นมีความประสงค์จะให้ประชาชน พดเมื่อง

ผู้ที่จะเข้าไปบวชในศาสนาแล้ว ก็เพื่อให้มีเวลาอยู่ไปได้ ๓ ปีนั้น แต่
 ตามทรงพระราชดำริได้ อภิบาลคุณแล้ว ถ้าหากเราจะบัญญัติตั้งเช่นนั้น
 เกรงว่าจะเป็นภาระต่อเจ้าในพระพุทธรักษา ทางพุทธรักษาคือบุคคล
 ที่จะเข้าไปบวชในพุทธรักษา นั้น จำเป็นจะต้องขาดจากสำนักปริยาคัน
 จึงจะบวชในพุทธรักษาได้ ถ้าหากเราไม่ให้บุคคลผู้ไปบวชไม่ขาด
 จากกรเป็นสำนักปริยาคันแล้ว ย่อมเป็นการขัดต่อหลักศาสนา ที่
 ดำริจะให้ไปเป็นไปตามหลักศาสนานี้ก็ย่อมเป็นการขัดต่อหลักศาสนา
 อีก เช่นพระราชดำริจึงไม่รู้ว่าทำอะไรจึงจะเป็นการถูกการชอบ
 แต่ตามประเพณีของเราอีกกันว่าเมื่อไปบวช เมื่อเราตั้งออกมาแล้ว
 ก็อยู่ด้วยกันไปได้ ถ้าหากเราจะบัญญัติกฎหมายดังไปเช่นนั้นก็คล้าย
 กับว่าภิกษุหนึ่งมีเมียอยู่ เช่นนั้นจะถือว่าเป็นการชอบกับศาสนาแล้ว
 หรือ เช่นพระราชดำริดังดีเยี่ยมอันมาก ความจริงก็อยากจะให้
 เป็นไปตามประเพณีนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ดี ขอให้ที่ประชุมสงฆ์
 ได้พิจารณาให้จงหนักในข้อนี้ อย่าให้กฎหมายไปดองดำในทาง
 ศาสนา แล้วก็จะเป็นการไม่ชอบ

ขุนวรดิษฐ์คุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
 ว่า ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอประทานกราบเรียนว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
 แก่สิทธิศาสนาของเรา น่าจะต้องได้รับความวินิจฉัยของที่ประชุมให้
 ถ่องแท้สักหน่อย อย่าเพิ่งผ่านไปได้ง่ายๆ ข้อสำคัญกฎหมายเดิม
 เรา ถ้าหากว่าผู้บวช กฎหมายเก่าเป็นข้อกฎหมายว่าผู้เมียต้อง

ชาติกันทันที ที่กฎหมายใหม่เราไม่ได้เดินตามนั้น เราเปลี่ยน เท่า
 กับว่าเราเปลี่ยนทางใหม่ คราวนี้ขอตั้งคำถามที่เราจะวินิจฉัยเพราะข้อ
 นั้นว่า การที่เราเปลี่ยนกับการที่ให้อยู่คงเดิมนั้น ทางไหนจะดีกว่ากัน
 ตามความเห็นของสมาชิกบางคน และของท่านกรรมการว่า เพื่อ
 เราจะสนับสนุนให้คนเข้าไปศึกษาในทางศาสนา โดยที่เราต้องการอยู่
 เช่นนั้น ข้าพเจ้าก็เห็นชอบด้วยในข้อนี้ แต่ยังมีข้ออย่างหนึ่ง ถ้า
 หากว่าเราจะเดินตามแบบเก่า คือถาวรและที่ชาติกันทันที เช่นนี้
 ย่อมจะเป็นทางเดียวได้ เดียวได้อย่างแน่ๆ เพราะเหตุว่าการที่เราจะ
 ปฏิบัติเช่นนั้น จะเป็นการเปิดโอกาสให้ชายเรามีเมียใหม่ได้ง่ายๆ
 คือเราไม่มีทางใดแล้วเราก็ไปบวช นี่แหละเป็นข้อสำคัญอาจเกิดขึ้น
 ได้ เป็นอันว่า ข้าพเจ้า อาจจะเกิด เมื่อในครอบครัว ของ ข้าพเจ้า
 มา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นทางใดดีกว่าที่จะไปบวชเสีย เพราะ
 เหตุฉะนั้นแหละ การที่จะบัญญัติข้อนี้ให้เป็นไปตามรูปเดิมนั้น กฎ
 หมายของเราที่คงใจ จะให้ ค. ก. บ. จะเป็นผลเสีย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
 ขอให้ ที่ประชุมลงมติใคร่ครวญข้อนี้ก่อน อีกประการหนึ่ง ถ้าหากว่า
 การเป็นไปเช่นว่านั้น คือเปิดโอกาสให้ชายเราหัดคนเดียวได้เช่นนั้นแล้ว
 ผลร้ายจะตกอยู่กับใคร คือตกอยู่กับฝ่ายหญิงนั่นเอง คือทำให้หญิง
 ได้รับความลำบากยิ่งขึ้น ในเรื่องการทำนั้นกว่าได้สามีแล้วจะเป็นคู่
 ผัวผัวเมียที่แท้จริง กลับเป็นผลเสียกับฝ่ายหญิง เหตุฉะนั้นเราจึงจะ
 ตกลงงดข้อนี้หรือข้อหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากว่าเราจะไม่มีข้อนี้

เดียว เราจะให้ฉวยไปได้สักเพียงไร แลไหนแล้ว เช่นนี้ ข้าพ
 เจ้าก็อยากจะให้ระตึงถึงกฎหมายเก่าดังข้อหนึ่ง เรื่องที่ว่าชายปลัด
 ให้หญิงถูกระทุกในโตกีย์ เพราะเหตุฉะนั้นถ้าจะให้ดีแล้ว ข้าพเจ้าก็
 เห็นว่าเราควรจะให้การเป็นไปอย่างที่ท่านผู้แปรรูปคดี คือบวชเกิน
 มีหนึ่งแล้ว เราให้ขาดจากฉวยเมียกัน เรียกว่าขาดจากกันโดยข้อ
 กฎหมาย ไม่ใช่ฟ้องหย่า ที่ยังมีสมาธิกับท่านยังข้องใจว่า ใน
 ระหว่างที่พระบวชและเมียยังไม่ขาดนั้น จะทำให้เห็นไปว่าเป็นการขัด
 กับทางศาสนา เพราะเหตุว่าได้ชื่อว่าพระยังมีเมียอยู่ ขอนข้าพเจ้า
 ขอให้คิดอีกว่า เราแยกออกไปเป็นคนละตอนแล้ว จริงอยู่ ทาง
 โลกเราถือว่าพระคนนั้นยังเป็นคนมีเมีย แต่ในทางพระพุทธศาสนาไม่
 ถือว่ามีเมีย และไม่มีกฎหมายในทางนั้น ถ้าหากว่าเราจะถือกรณี
 เช่นนั้นแล้ว เราขอบัญญัติในวินัยบัญญัติท่านยังตะเถียงคียงไปกว่า
 นั้น เพราะไม่ได้มีแต่เพียงท่าน ยังมีดังอย่างอื่นอีก เพื่อศีลธรรม
 เช่นเดียวกับ เพราะเหตุฉะนั้นมันเป็นการ บันดวนบันดัดกันอยู่แล้ว
 ไม่เป็นการทของแฉะซงกันแฉะกัน จริงอยู่ อาจมีคดีขึ้นในโรงศาล
 เช่นกับว่า ถ้าหากว่าเมียไปกระทำชู้สาว หรือกระทำความเสียหาย
 ใดๆ ซึ่งเป็นภาระเสื่อมเสียเกียรติยศของภิกษุผู้บวช ภิกษุผู้บวชนั้นอาจ
 ฟ้องร้องได้ แต่ข้าพเจ้าคิดว่า พดถึงมรรยาทของพระแล้ว ไม่มีพระ
 ภิกษุรูปใดฟ้องได้เลย เพราะเหตุว่าเป็นมรรยาทของพระ หรืออีก
 ประการหนึ่ง การที่ พระ จะเป็นเจ้าเลย ท่าน ก็ คงไม่ยอม เป็นแน่

เพราะเหตุว่ามีฝ่าเท้าของคฤมอยู่ ท่านคงไม่ยอมเข้ามา เพราะเหตุ
 ฉะนั้นเราไม่ควรจะระแวกถึงข้อนี้ แต่อย่างไรก็ดี ตามความเห็นของ
 ท่านกรรมการบอกเรา เราได้เขียนมาตรา ๑๕๐๑ ข้อ ๓ ไว้แล้วว่า
 ถ้าหากว่าจงใจจะทิ้งไปเกินมีหนึ่งแล้ว เป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ นี่
 เป็นเหตุให้ฟ้องหย่า ไม่ใช่ ว่าขาดกันทีเดียว เพราะฉนั้น ถ้าหาก
 ว่าเราจะดำเนินการตามนี้ ถ้าหากว่าฝ่ายหญิงต้องการอยู่แล้ว อาจ
 เป็นเหตุให้ฟ้องหย่า ถึงแม้ว่าพระนัยยังไม่มาเป็นจำเลยในศาลก็ยัง
 อยู่นั่นเอง อีกประการหนึ่ง ในที่ท่านบอกว่าทิ้ง ถ้าหากว่าการ
 เป็นไปโดย ความสละยอมแต่เช่นเดิม ครั้นภายหลัง เมื่อ ครบ มีหนึ่ง
 ภริยาไปร้องขอให้ตั้ง คราวนั้นฝ่ายพระไม่ตั้ง จะถือว่าควรตั้งใจจะ
 ทิ้งนั้นเข้าบทหนึ่งแล้วหรือยัง หรือต้องนับหนึ่งมีไปอีก เป็นต้องบังคับ
 เป็นได้ ไม่ใช่เป็นนับคน เพราะนับคน เป็นเวลาตามกฎหมาย ยังให้
 โอกาสอยู่ โดยเหตุฉนั้นแหละ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าควรจะมีบทบัญญัติ
 ดังที่ท่านตั้งมาขอก่อน คือ บอชไปมีหนึ่งแล้ว จึงจะสันนิษฐานว่าขาด
 จากถ้ามีภริยากันทันทีโดยเด็ดขาด

นายทองอินทร์ ภิรมย์ ภิรมย์ กรรมการ กล่าวไว้ว่า บางทีจะมี
 สามีขี้เมาเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงอยู่บ้าง หากในมาตรา ๑๕๑๒ นี้ คณะ
 กรรมการมิได้แก้ไขอย่างไรเลย ที่มีสามีขี้เมาขี้ใจอ่อนอยู่ก็อย่าง
 สามีขี้เมาทุกตัวเหมือนกัน บางทีจะเข้าใจผิดในข้อบัญญัติของผู้แปร
 ญัตติ ข้อบัญญัติของผู้แปรญัตตินั้นบังคับทันทีว่า คน บอชเป็น

พระหรือหญิงบวชเป็นชู้ เป็นบทโทษจากคำมีภริยาทีเดียว คือ
 ไม่มีกำหนด ปี อ้อ, ถูกแล้ว ความเข้าใจของท่านนั้นถูกแล้ว
 ข้าพเจ้าขอโทษ และขอถอนคำพูดมา แต่ทว่าเราจะบัญญัติอย่าง
 นั้นก็ดูเหมือนจะไม่งาม แต่ข้าพเจ้าจะขอยืนยันในเรื่องคำสั่ง และ
 กฎหมายเดิม กฎหมายเดิมนั้นหาได้บัญญัติว่าการที่บวชเป็นพระหรือ
 ชู้นั้นจะต้องขาดจากคำมีภริยากันตั้งบางท่านดำริกเข้าใจไม่ กฎ
 หมายเดิมมีข้อบัญญัติว่า ถ้าสามีตั้งภริยาไปบวชจึงจะขาด ทน
 บัญชีจึงมาถึงข้อเท็จจริงว่า คำว่าตั้งภริยาไปบวชนั้นจะต้องหมาย
 อย่างไร อย่างถูกต้องแท้ๆ แม้ว่าการบวชนั้นจะบวชเพื่อรักษา
 ประเพณี คำปฏิญาณเคยวินิจฉัยว่า แม้ไม่ใช่ข้าราชการก็หาตัดขาด
 จากคำมีภริยาไม่ และมีกฎหมายพิเศษในเรื่องนี้ ถ้าเป็นข้าราชการ
 ก็ได้รับยกเว้นทีเดียวว่า เมื่อไปบวชนั้นไม่ขาดจากคำมีภริยา เพราะ
 ฉะนั้นในกฎหมายเดิมจึงรับรองให้พระมีเมียได้อยู่ ทน มาถึงข้อ
 บัญญัติของคำสั่ง คำสั่งนั้นก็ไม่มีข้อชัดเจนว่าพระมีเมียไม่ได้ แต่มี
 บัญญัติชัดเจนว่าพระจะทำปราชัยหรือตั้งชาติได้หรือไม่ รูปการ
 ของคำสั่งที่บัญญัติเช่นนั้นก็เพื่อรักษาพรหมจรรย์ หาได้มุ่งไปถึงว่า
 พระจะมีเมียหาได้ไม่ ทนเรามาคำนึงถึง พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้
 ก่อเกิดในเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าหาได้หย่าจาก พระมเหสี ของพระองค์
 ไปบวชไม่ พระองค์ได้หนีไปบวช และในขณะที่หนีไปนั้น ความ
 เป็นคำมีภริยายังหาขาดไม่ และในเมื่อพระองค์ได้บวชสำเร็จครั้น

แล้ว เราก็ยังเรียกว่าพระนางน เป็นพระมเหสีของพระพุทธเจ้าอยู่
 เราไม่มี ข้อใด ว่าพระพุทธเจ้า และพระพิมพา นั้นขาด จากการเป็นสามี
 ภริยากัน เมื่อเรามาถึงบัญญัติของศาสนาว่า ในชั้นเดิมแท้ ๆ ก็ไม่
 บัญญัติเด็ดขาดว่าพระมีเมียไม่ได้ ในกฎหมายเก่าก็ไม่บัญญัติเด็ดขาด
 ว่าพระมีเมียได้ บัญญัติว่าชดกับหลุดพระพุทธศาสนาจึงน่าจะตกไป
 ทนบัญญัติมาถึงว่า หลุดจะชดกับเสรีภาพหรือไม่ ข้าพเจ้าว่าหาชด
 กับเสรีภาพไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว กฎหมายบรรพชนจะไม่บัญญัติใน
 มาตรา ๑๕๐๑ อนุมาตรา ๑ ใดๆเลย เมื่อเราไปบวชแล้วจึงมีข้อ
 บัญญัติว่า ถ้าเราละทิ้งเกิน ๑ ปี จึงจะพ้องหย่าได้ บัญญัติดังนี้เป็น
 บัญญัติข้อเท็จจริง แต่โดยความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพ-
 เจ้าคิดว่าอายุความ ๑ ปีนั้น ควรจะต้องตั้งตนตั้งแต่วันไปบวช เพราะ
 ว่าถ้ามีจิตใจสละละทิ้งภริยาไป ๑ ปีเศษ ในชั้นหลังจะปฏิเสธว่าไม่
 ยอมถดถอยคืนดีเพศกฤหัสถ์ กัด ความตั้งใจนั้นน่าจะย้อนหลังไปตั้งแต่
 วันบวช แทนเป็นบัญญัติข้อกฎหมาย ซึ่งน่าจะให้ศาลฎีกาวินิจฉัยใน
 ภายหลัง ทนมาถึงปัญหาของเมืองไทยว่า การบวชในขณะที่ยังมี
 เมียอยู่นั้น หรือชายเป็นโสดอยู่ ในหลักของไทยเราโดยมากซึ่งถือ
 กันในพจนมูเตตแก่ มักจะให้บุตรชายบวชก่อน จึงจะให้แต่งงาน
 ในภาคอีสานนั้นถกกันเคร่งครัดทีเดียวว่า ถ้าลูกชายแต่งงานก่อน
 บวชแล้วบางท้องถิ่นก็ขัดคัดถกกันทีเดียว เพื่อแกชอนจึงมีบวช
 แล้วจึงแต่งงานมาก ๆ ทนในการทนมถยศาสนาพุทธน เราถือไปใน

ทางจิตตศาสตร์อย่างบางประการ เช่นคนไข้ที่ป่วยหนักก็มักจะบ่น
บอช การบ่นบอชนั้นมากซึ่งทุก ๆ คนคงจะรับรองในเรื่องนี้ ทว่าการ
บอชนั้นผิดกับคนที่บอชอย่างไร เราจะเห็นว่าคนที่บอชในคำสัญญาแต่
ความดีก็คิดแล้ว เราเห็นว่าคนที่มากกว่าคนเดียว แต่ทั้งนี้ไม่รวม
พวกแก้อัต ที่เราจะตั้งมั่นในคำสัญญาหรือว่าเราจะไม่ตั้งมั่น
คำสัญญาในรัฐธรรมนุญเราบังคับเจเนอว่า รัฐธรรมนุญนี้ตั้งมั่น
โดยแท้จริง ถ้าเรามีญัตติข้อความลงไปโดยเจเนอว่า การบอชเป็น
เหตุให้ขาดจากคำมีภริยาแล้วเช่นนี้ จะเป็นเหตุให้ชายที่มีเมียแล้วไม่
บอช เราจะเห็นว่าจะทำให้คนได้รับความชอบในทางศีลธรรมน้อยลง
ปัญหาว่าการบอชจะขาดจากการเป็นสามีภริยาหรือไม่ ในประมวล
นี้รับรองในอนุมาตรา ๓ มาตรา ๓๕๐๑ แต่หลักต่างกันเพียงว่า จะ
ให้ขาดกันโดยฟ้องหย่าหรือโดยผลของกฎหมาย โดยความเห็นของ
ข้าพเจ้าแล้วเห็นว่า ในเรื่องนี้เราไม่ควรจะไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายพุทธ
จักร ข้าพเจ้าเห็นว่าทางพุทธจักรเขาจะได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้
โดยชัดเจน ถ้าเราวางบทไว้ชัดเจนเช่นนั้นอาจจะกระทบกระเทือนถึง
หลักคำสัญญาโดยทั่วไปก็ได้ นั่นแหละเป็นอีกเหตุหนึ่งซึ่งท่านสมเด็จ
ผู้แทนจังหวัดหนองคายได้กล่าวกันว่า การบอชเป็นพระเป็นชีจะเป็น
คำดั่งสุดในเรื่องขาดจากการเป็นสามีภริยากัน โดยเหตุว่าฟ้องหย่า
แล้วไม่ยอมให้หย่า แล้วยังโกนหัวบอช ดึงออกมาแล้วขาดจากสามีภริยา
กัน นี่เป็นของซึ่งน่าควรคำนึงมาก

จะตรากฎหมายขมขมให้พระยังมีภริยาอยู่ได้ ข้อความในกฎหมาย
ของเราก็เป็นถาวรได้เคียงกับการค้าตราโดยตรง เราจะว่าร้องได้หรือ
ว่าเราฉบับถือพุทธคำสั่งนา และคน ๑ ใน ๓ ในโลกนทน์ถือพุทธคำสั่งนา
เขาจะมีคุณถูกเราหรือว่าเขาตรากฎหมายขมเป็นการโต้เคียงคำสั่งนาของ
เราเอง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าตามทฤษฎีปฏิบัติคนนั้นชอบแล้ว

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเองมีความเห็นเช่นเดียวกับทางกรรมวิธีการ แต่เท่าที่ได้
ฟังความเห็นของฝ่ายผู้ปฏิบัติแล้วก็รู้สึกว่ามีน้ำหนักอยู่เหมือนกัน
แต่ที่ข้าพเจ้าร้องใจนั้นนะ ฐานะของสามีภริยาที่ถูกผูกพันอยู่โดยทาง
คำสั่งนาและตามกฎหมายนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าต่างกัน ฐานะความผูก
พันในทางคำสั่งนานั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นแต่เพียงด้วยทางจิตต์ใจ
คือดีบริติ ทางจิตต์ใจหรือมอแรด ส่วนฐานะที่ถูกผูกพันกันในทางกฎ
หมายนั้นเป็นเรื่องวัตถุ คือเรื่องโลกของเรา เพราะฉะนั้นจะเปรียบ
กันยากอยู่ ทั้งสองสิ่งนี้อาจจะมีข้อแตกต่างกันได้ เพราะฉะนั้นถ้า
เราจะถือหนักไปในทางคำสั่งนาแล้ว เมื่อภรรยาสามีคนหนึ่งกล่าวขึ้น
ถึงฐานะของสามีภริยาที่สามีบวช ว่าในระหว่าง การ สัมรสจะเป็น
อย่างไร ถ้าเราถือว่าสามีไปบวชโดยฐานะกฎหมายนั้นฐานะของภริยา
จะเป็นอย่างไร หมายความว่าใคร ๆ จะต้องละเมิดภริยานั้นก็ดี ความ
ความสามีภริยาเหมือนหนึ่งภริยานั้นเป็นหญิงโสด ฉะนั้นหรือ ครึ่งอยู่
ในทางทรัพย์สินมรดกดี ทางภริยาก็คือ มีท่านสามีภรรยาถือว่าเมื่อบวช

เป็นภิกษุแต่ขอว่าตั้งต้น ข้าพเจ้าว่าเป็นการตั้งในทางจิตต์ใจ
 ในทางดีรวมเข้าจิตต์อันใดอันหนึ่งที่เรียกว่าคอนเซ็นเตรชัน ที่จะ
 ศึกษาอบรมในทางพระศาสนา แต่อาทรพยัมบัติของพระภิกษุนั้น
 กฎหมายไม่รับรองหรือ สันมุติว่า นาย ก. เดิมมีที่ดินแห่งหนึ่ง เมื่อ
 นาย ก. ไปบวชแล้ว กฎหมายไม่รับรองว่านาย ก. มีกรรมสิทธิ์ใน
 ที่ดินแห่งนั้นหรือ ข้าพเจ้ามีความสงสัย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่า
 การที่กรรมวิธีการได้วางมาเป็นการชอบด้วยเหตุผลแล้ว ในทาง
 ศาสนานั้นย่อมขาดจากกันเหมือนกันในการบวช ข้าพเจ้าเป็นคน
 เห็นแก่ประเพณี ทางศาสนาที่ขาดเหมือนกัน แต่ขาดในทางจิตต์ใจ
 เท่านั้น จะให้ขาดในการรับรองโดยกฎหมายนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย
 เพราะอาจจะทำให้ฐานะแห่งการสมรสเกิดยุ่งเหยิงขึ้นได้ภายหลัง

นายมงคล รัตนวิจิตร กรรมวิธีการ กล่าวถึง เรื่องมาตรา
 ๑๕๘๘ เป็นร่างเดิมของรัฐบาลที่เสนอมานี้แล้ว ข้าพเจ้าในฐานะ
 กรรมวิธีการเห็นด้วยเหลือเกิน ที่ได้เสนอมานี้เช่นนี้คือร่างที่เราจะต้อง
 ระวังว่า ถ้าจะพูดไปแล้วมันเป็นเรื่อง ๒๒ คมอยู่ บางคนว่าถ้าเราไม่
 บัญญัติให้เด็ดขาดให้ขาดจากกันในเรื่องผัวเมียแล้ว เป็นการรอนพระ
 ศาสนา แต่ข้าพเจ้าเห็นตรงกันข้าม เพราะว่าต่อไปคนที่เห็นห้องหน้า
 ห้องหลังก็ย่อมจะไม่บวช พระสงฆ์ก็ย่อมน้อยลงไป นี่เป็นการรอน
 พระศาสนา อีกประการหนึ่ง ภริยาเขาอาจจะใจบุญให้ผัวบ่าเพี้ย
 พระศาสนา ถ้าเรามีบัญญัติโดยเด็ดขาดให้ขาดจากสามีภริยากันแล้ว

แล้วเขาจะไม่ยอมบวชเป็นอนาค เพราะบวชแล้วเป็นการขาดสาม
 ภริยา นี่เป็นการรอนภิกษุในพระศาสนาให้หยดลง เพราะฉะนั้นเรื่อง
 นี้ ในการที่รัฐบาลร้องมาเช่นนี้เป็นความผิดทั้งสามมากทีเดียว แล้ว
 อีกประการหนึ่งที่มีสมาชิกกล่าวว่เวลาบวชนั้นท่านอุปัชฌาย์มักถาม
 ว่า ขาดจากภริยาดำมีหรือไม่ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าข้าพเจ้าเคยบวช
 มาเหมือนกัน แต่ท่านอุปัชฌาย์ไม่เคยถามเลย ท่านถามแต่อย่างที่ว่า
 อนุญาตโดย มาตามมติ เปลี่ยนว่าบิณฑบาตได้ออนุญาตแล้วหรือ ส่วน
 ภริยาท่านไม่ได้ถามเลย เรื่องมันเป็นอย่างนั้น ที่นี้เราจะต้องคิดถึง
 ทรัพย์และบุตรด้วย ในการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า เมื่อไปบวชแล้ว
 ก็ขาดจากสามภริยานั้น เป็นโอกาสให้ภริยาเอาทรัพย์ไปแบ่ง แล้วก็
 เกิดการไม่สงบในครอบครัว แปลว่าเป็นโอกาสให้แบ่งทรัพย์เงินออก
 ไปแตกกระจาย เพราะฉะนั้นในการที่ได้ร่างอยู่เช่นนี้เป็นกรเหมาะ
 แล้ว อีกประการหนึ่งชายที่จะบวชต้องการจะบำเพ็ญทางพระศาสนา
 จริง ๆ แล้ว ไม่ควรจะเป็นห่วงในเรื่องนี้ เข็มยี่ ตามเรื่องของแกช
 ตามเรื่องของภริยาก็ จะไม่มีแล้วใหม่ก็เข็มยี่ ไม่น่าจะมาปนเปในเรื่อง
 ของกฎหมายนี้ ถ้าจะบวชจริง ๆ แล้ว เรื่องกฎหมายจะไปเกี่ยวกับ
 เรื่องของศาสนานั่น เป็นนโยบายที่ไม่ดี เพราะฉะนั้นเรื่องรัฐบาล
 ทำมานั้นเป็นการถูกแล้ว ถ้าหากว่าสมาชิกมีความสงสัยอยากจะฟัง
 ความเห็นของรัฐบาล ข้าพเจ้าก็อยากจะฟังเหมือนกัน อีกประการ
 หนึ่งในคำแปรญัตติของม.แปรญัตตินั้นบอกว่าบวช ๓ ปีให้ขาด แล้วก็

มีบัญญัติว่าภายใน ๓ ปีมีเป็นอันว่ากฎหมายรับรองว่าให้ พระมีเมียได้
หรือ คอหนัก ไปปนเปกับคำอื่นอีก มันเป็นอาวุ ๒ คมอยู่เช่นนี้
กรรมมาธิการจึงได้ ยื่นตามร่างรัฐบาต

พระยานิคิศาสตร์ ไพศาดย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวต่อ ท่านผู้ ประมุขคดีได้ อ้างถึงกฎหมายเก่าว่าการ บอชขาดจาก
ความเป็นสามีภริยา แต่ตามกฎหมายเก่าเขาใช้คำว่าอย่างนี้ ลักษณะ
ผิดเมียบทที่ ๑๘ มีว่า “หญิงชายราษฎรอยู่กันเป็นผัวเมียกัน ถ้ามีตั้งช
ัดภริยาและทรัพย์สิน สิ่งของ บอชเป็นภิกษุสามเณร แดงแด้เด็กออก
มาจะคืนอยู่กับหญิงอีกไซ้ร้ ถ้าหญิงมีสามีเป็นภริยาชายนั้นคือ
ไปก็ตามใจหญิง เหตุว่าบอชแดงขาดจากผัวเมียกัน” กฎหมายบท
นี้อ่านเพียงเท่านี้แล้วอาจจะทำให้เข้าใจผิดอยู่ การบอชแดงขาดจาก
ความเป็นผัวเมีย ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เคยมีตัวอย่างศาลฎีกา
ได้วินิจฉัยในเรื่องที่สามีบ่นต่อบอช ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าชายมีได้
ตั้งใจจะสละเมียและทรัพย์สินสมบัติ เมื่อเช่นนั้นจึงไม่ขาดจากกรรมสิทธิ์
ในทรัพย์สินสมบัติและเมียของเขา เพราะเหตุว่าเขาไม่ได้ตั้งใจสละ ข้อ
นี้ขอประกอบอีกอันหนึ่ง คือหญิงที่เป็นภริยา หันชายไปบอช สามี
ภริยาขาดกันนั้น หาขาดกันไม่ นอกจากว่าสามีสละภริยาไปบอช หรือ
สามีสละภริยาให้ไปบอช คือสละตัวเองไปบอช หรือสละภริยาให้
ภริยาไปบอช เช่นนี้ขาดกันได้ ข้อวินิจฉัยว่าทำไม่ถึงขาด ก็เพราะ
เหตุว่ากฎหมายเก่าเราขอมให้ผัวเมียหย่าขาดกันได้เอง โดยไม่ต้องไป

คัด เช่นตำมียกเมียให้ชายคนอื่น นักชาคจากกัน ชาคจากผัวเมีย
 คือไม่ใช่เป็นการไปบวช เป็นเรื่องที่เขาตั้งใจตั้งชาคกันเพราะความ
 ตั้งใจตั้งให้ชาคจากกันไม่ใช่ตั้งใจจะบวช หรือเพราะให้เมียไปมีผัว
 ใหม่ นี่ชาคกันได้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นผู้แปรญัตติอ้างกฎหมายเก่า
 นั้นเป็นการอ้างตามคตหนังสือเขียนไว้ แต่ไม่ใช่อ้างตามฉบับบริดของ
 คตหนังสือเขียนนั้น คือตามฉบับบริดของคตหนังสืออื่น ได้เคยมีคำ
 พิพากษาศฎฎาไว้แล้ว ทนหมบญหาว่า ในระหว่างที่พระบวชจะพ้อง
 ชายชู้ได้หรือไม่ เป็นเรื่องวิริพิจารณา ว่าด้วยอำนาจบางอย่างพ้อง
 ไม่ได้ เพราะเหตุว่ามีเหตุพิเศษพ้องไม่ได้ แต่ว่าเป็นคนชรรวมคำแล้ว
 พ้องได้ คือตั้งเมื่อใดก็พ้องได้ ถ้าหากว่าผัวบนคตบวชแล้วตั้งออก
 มา เมียมีชู้ก็พ้องได้ แต่เป็นพระพ้องไม่ได้เพราะขัดคตอนัย ถ้าจะ
 พ้องแล้วต้องตั้งจากพระมาเป็นคตที่สุด แต่เป็นพระแล้ว พ้องไม่ได้
 บัญญัติทั้งหมดไป เพราะฉะนั้นขอทว่า รัฐบาลไม่เต็มคำว่าบวชชาค
 จากสามีภรรยา ก็เพราะเหตุว่าการบวชนั้นไม่ชาค แต่อย่างทตแต่
 บางทีจะใช้มาตรา ๑๕๐๐ ได้ว่า เมื่อตั้งมรดกตามกฎหมายนักหยากันได้
 แต่เราเต็มไปว่าเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตั้งก็ให้ ถือว่าชาคจากกันคือว่า
 เพราะกฎหมายเก่าก็ไม่ได้มีเช่นนั้น แต่ถือเป็นเหตุหย่าหรือชาคกัน
 เพราะถือเสียว่าหย่าชาคกันโดยปริยาย เช่นนี้แต่ตั้งชาคกัน ถ้าไปได้
 ไว้ในตอนต้นแล้วการจะไปกันใหญ่ เช่นถ้าเราบอกว่าไปบวชเป็น
 ภิกษุ เป็นเหตุที่ชาคกันแล้ว ก็ถ้าว่าในกฎหมายนี้เรายอมให้คนไทย

แต่งงานกับชาวต่างประเทศ เช่นในศาลนาถทริคาชอดิก มิมีเมียไม่ได้ หรือ มีชีวิตจากความเป็นผู้เมียด้วยหรือ เช่นนี้ก็ควรจะมีอยู่ในมาตรา หนึ่งมาตราใด หรือในบัญญัติคณะสงฆ์ ไม่น่าจะมีอยู่ในมาตรา ๑๕๘

นายสรอย ณฑำปาง ผู้แทนราษฎร จังหวัดคำปาง กล่าว ว่า ตามมาตรา ๑๕๘ เจ้าคนหนึ่งซึ่งคัดค้านว่าเกี่ยวกับศาลนา เป็นเหตุการ ดำเนินคดีคนหนึ่ง แต่ความจริงเจ้าเขาไม่อยากจะโต้เถียง แต่มีข้อ ข้องใจอยู่บ้าง จะผ่านไปเฉยๆ ก็ไม่ชอบ และกรรมวิธีการจะเห็นด้วย หรือไม่ก็ตาม และมีผู้หนึ่งได้แปรญัตติได้ เจ้าเขาจึงขอคัดค้านร่าง เติมนำยังไม่ชอบ และบันทึกได้ ยินเจ้าคุณรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรมได้ให้บรรดาอธิบายว่า จะได้ในอนุมาตรา ๖ ก็ไม่ชอบ จะ เอาได้ ในมาตรา ๑๕๐ นั้นก็สมควรอยู่ และจะยื่นเกล้าถึงประธาน กรรมวิธีการว่า ในโลกนี้ตามสถิติความจริงมีคนนับถือพุทธศาลนา หนึ่งในส่วนของประเทศทั้งหมดของโลก ขอนเจ้าเขาเห็นชอบด้วย และยอมเห็นด้วยว่าพุทธศาลนาของเราคนนิยมมาก เพราะเหตุใด เพราะเหตุที่เราไม่ได้เปลี่ยนแปลง เราหมายความว่าเราไม่ได้เปลี่ยน ศาลนาของเราเป็นอย่างอื่น คือทำให้ดีขึ้นทุกขณะ เช่นกฎหมาย ผู้เมียมาตราหนึ่งว่า ผู้ใดตั้งทาในศาลนาและตั้งทรัพย์ ดินไปขอชดเชย ก็ขาดจากสามีภริยา และเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ ในโลกนี้มีผู้นับถือพุทธ ศาลนาหนึ่งในส่วน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่กฎหมายเราได้ช่วยบำรุงพุทธ ศาลนา ไม่ได้ละเลย เมื่อเราจะยื่นไปถึงกฎหมายเก่าว่าจะเสียหาย

อย่างไร นั้นเป็นประโยชน์อยู่มาก ในการที่จะทิ้งไว้ตามที่ผู้แปรญัตติ
ได้แปรไว้ คือผู้จะไปบวชจะตั้งด้วยเหตุใดก็ตาม จะบวชก็ตาม
หรือตั้งใจก็ตาม ย่อมผิดกัน บวชหมายความว่าตั้งใจบวชเป็น
พิธีก็ได้อย่างหนึ่ง แต่ว่าในการที่บุคคลใดไปบวช เช่นว่าบวช
ธรรมดาอย่างหนึ่ง หรือว่าคนใดบวชก็ตาม ด้วยการเหล่านั้นก็ได้
ชื่อว่าเป็นการบวชแล้ว ในการที่บุคคลใดได้ไปบวชตามธรรมดา
และบวชหนึ่ง พรรษาและสองพรรษา ข้าพเจ้าเห็นว่าจะต้องแปร
มาตราหนึ่งเป็นการการตั้งเหมือนกัน เราจะต้องการไม่ให้หัวใจเรา
เป็นห้องเดียวในการที่เข้าไปบวชนั้น จะเป็นห้องบุตถภิรยาและอะไรก็
ตาม เมื่อเช่นนั้นแล้วก็จะไปบวชไม่ได้ เรียกว่าตั้งยังตั้งก็ไม่ได้
เพราะการที่ตั้งนั้นหมายความว่า เมื่อไปบวชแล้วจะต้องตั้งตั้งขึ้น
และเมื่อไม่ตั้งแล้วจะไปบวชอย่างไร ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยว่าตาม
เจ้าคุณรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะไม่ได้ในมาตรานั้นก็ได้
ได้ในมาตรา ๑๕๐๐ ก็ได้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวว่า คำแปรญัตติของสภาชิกนั้นความถึงการหนีไปบวชด้วย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า สมาชิกที่แปรญัตติมีขอ
ความดังนี้ “ขอเพิ่มคำอธิบายในต้นคำในมาตราที่ว่า เมื่อสาม
สี่ปีเข้าไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุตามเนร ภิกษุเข้าบวชเป็นชีโดย

ความยินยอมของสามีเกิน ๓ ปี” และต่อไปก็เป็นไปตามร่างของ
กรรมาธิการ

พระยาประมวญวิชาวุฒ กถาวว่า ข้าพเจ้าไม่ต้องการพูดมาก
นัก แต่มาถึงเรื่องนกอายากจะพูดเสียบ้าง ข้าพเจ้าเห็นว่าเราไม่ควร
จะเอาเรื่องพระคำสอนเข้ามาเกี่ยวกับกฎหมายของเราเลย เพราะมัน
คนละเรื่อง ข้าพเจ้าขอเรียนให้ทราบด้วยว่าพุทธคำสอนบางนิกายก็มี
เมียได้เหมือนกัน เช่นในญูปูน เมื่อต่อไป ถัดมมคว่านิกายนั้นเกิดขึ้น
ในสยาม นั้นจะเป็นอย่างไร บางนิกายในญูปูน เคียงพระในพุทธ
คำสอนก็มีภริยาได้ และอีกประการหนึ่งผู้ที่ไม่บวช การที่ได้ตั้งอะไร
หมดแล้วหาได้หมดก็เด็ด คนในโลกเคียงนี้ไม่มีหมดก็เด็ด ไปบวชก็ไป
บวชอย่างนั้นเอง ไม่มีเลยข้าพเจ้ากถาวว่า เมื่อธรรมเนียมมีอย่าง
ไร ก็เป็นไปอย่างนั้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะให้ทางคำสอน
เข้าแทรกแซงอยู่ในนี้เลย ขายหน้าเหลือเกิน

หตวงวณิศปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงหนคร กถาวว่า
การที่สามีไปบวชนั้น เราจะต้องถือว่าสามีตั้งใจจะตั้งภริยา เมื่อไป
บวชเช่นนั้นแล้วก็ถือว่าตั้งแล้วทุกอย่าง ตามคตินิยมของพระนั้น พระ
ย่อมจะต้องตั้งแล้วทุกประการ จึงจะเป็นพระที่ดี ถ้าพระไม่ได้ตั้ง
แล้ว จะถือว่าพระที่ดีไม่ได้ จะต้องเป็นพระที่ปลอม เพราะฉะนั้น
ตามคตินิยมว่าพระจะต้องตั้งแม่แต่ทวีป ดินเงินทองเข้าของ แล้ว
พระจะไม่ขาดจากภริยาได้อย่างไร ถ้าถือว่าพระไม่ขาดจากภริยาแล้ว

ท่านทั้งหลายจะเห็นได้ว่าพระในเขตปกครองนั้นจะต้องนอนกับภริยาได้
 จะผิดกับหลักพุทธบัญญัติ ถ้ากฎหมายกำหนดเช่นนั้นแล้ว จะฉันฉัน
 ให้พระไปนอนกับภริยาได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าคนภายนอกไม่ต้องการเช่น
 นั้น การที่เราจะบัญญัติให้พระที่ไปบวชขาดจากภริยานั้น เราจะต้อง
 ถือว่าเขาได้แล้ว การที่สามีไปบวชก็ย่อมละภริยาก่อนที่เขาจะไป
 บวชได้ ก็ย่อมจะต้องการทำความตกลงแล้วว่า เขาจะต้องละซึ่งกัน
 และกัน เขาจะต้องละผัวและละเมีย คือผัวจะต้องละเมีย เมียจะ
 ต้องละผัว ถ้าผัวไม่ได้รับความยินยอมจากเมียแล้ว ข้าพเจ้าก็ถือ
 ว่าการบวชนั้นไม่สมบูรณ์ จะเป็นพระไม่ได้ เมื่อเป็นพระไม่ได้แล้วก็
 ย่อมไม่มีปัญหาอะไรเลย ข้าพเจ้าคิดว่าต่อไปก็ควรพิจารณาว่า
 ถ้าหากว่าเป็นหญิงที่คิดแล้ว เมื่อสามีละภริยาไปบวช ภริยาก็น่าจะ
 ควรจะไปเพื่อคอยผัว ถ้าภริยาไม่คิดแล้ว เมื่อผัวไปบวช ๓ วันก็คิด
 จะมีผัวใหม่ไป ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีปัญหาอะไรเลย ถ้าหญิงที่มีความ
 ซื่อสัตย์ต่อผัวเช่นนั้น เมื่อผัวได้สึกออกมาแล้ว ก็ไม่มีกฎหมายใดๆ จะ
 ห้ามไม่ได้ เท่ากับเขาได้ของคนอื่นแต่งงานกันใหม่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
 เห็นด้วยผู้แปรญัตติ แต่ว่าตอนที่ข้าพเจ้าไม่คอยจะเห็นด้วยนัก

พ.อ. พระยาวิเศษสังหนาท ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ฟังสมาชิกบางท่านพูดถึงหลักของคำสอนที่เรียก
 ว่าคำสอนพระพุทธเจ้าเกือบจะมีเมียได้ ว่าฉันบัญญัติว่าพระนั้นไม่มี
 ภริยา และทางพุทธคำสอนเกี่ยวข้องกับภริยาไม่ได้ แต่ผู้ที่ไม่สามารถ

จะปฏิบัติได้เป็นอันคงที่มั่นคงครบถ้วนทุกประการ เช่นถ้อยคำที่มีเมตตา และ
 ถ้อยคำที่มั่นคงและประเสริฐเป็นต้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเรียนว่า
 พระภิกษุในศาสนาใหม่ ๆ ก็ไม่มีภริยา จะอ้างเอาวิธีการในต่างประ-
 เทศนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าอ้างเอาถ้อยคำที่ผิด ๆ มาพูด ซึ่งไม่ใช่หลักศาสนา
 อันแท้จริง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าเราเอาอย่างที่ดี ๆ มาพูด เหตุ
 ที่ข้าพเจ้าไม่ได้แปรลงไปว่า ผู้ที่อุปถัมภ์เป็นพระภิกษุในศาสนาให้
 ชาติเป็นดั่งภริยาแล้ว เช่นนั้นถ้าเราจะไปพิจารณาถึงประเพณีสมัย
 โบราณแล้วให้ข้าราชการอุปถัมภ์ได้ และไม่ให้ชาติจากดั่งภริยา
 และจะดูตามวินัยแล้ว ถ้าบวชที่ชาติทันที ไม่มีปัญหาอะไร การที่
 เรียกว่าวัดละและไม่ได้ละนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นชอบตามที่ท่านผู้แทน
 จังหวัดกัณฑ์นคร และการบวชนั้นวินัยในพุทธศาสนามีอะไรบ้าง และ
 เห็นแล้วว่าถ้าวินัยนั้นบอกว่าบวชแล้วไม่ชาติ ก็เรียกว่าวัดละไม่มี
 ประโยชน์อะไร แต่ที่ข้าพเจ้าแปรญัตติว่า ให้อยู่ในเขตต์หนึ่งนั้น
 เพื่อจะรักษาประเพณีโบราณ เพื่อให้ประโยชน์แก่รัฐและข้าราชการ
 ทั้งบุรุษและสตรีให้เต็มอภาคกัน จึงได้แปรญัตติไว้เหมือนกัน แต่
 การแปรนี้ไม่ใช่จะทำให้ตัดพระภิกษุตามเนรมีเมียนห้ามได้ แต่เรา
 จะให้กฎหมายคุ้มครองผู้ที่ไปทำความดี เพราะเหตุว่าถ้าหากว่าไม่รู้
 จักชาติกันแล้ว ฝ่ายที่คอยอยู่ก็จะทรมาณตนเอง เมื่อภริยาอยู่คน
 เดียวจะต้องหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและจะต้องเลี้ยงลูก เมื่อให้ตัว
 ไปบวชแล้วไม่ชาติกันจะถอยหลังว่าจะพองพยับนั้น ข้าพเจ้าก็เรียน

แต่ขอพระอนันตชนกไม่มร. เหตุใดกระนั้นพระไปเป็นภรรยาในศาล
เพราะฉะนั้นขอพระให้มาออกตัว ว่าพระเจ้าจึงได้แก้กฎหมายคุม
ครอง และขาดกันแล้ว โดยในกฎหมาย โดยไม่ต้องฟ้องร้องกัน
เพราะฉะนั้นพระเจ้าจึงได้แก้กฎหมายแก้ที่ใดได้นอได้

พระยานิคิศาตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวดำ สำหรับมาครานการกรรมาธิการก็ขึ้นตามความเห็นเดิม และผู้
แก้ปัญญาก็ขึ้นตามความเห็นเดิม เราจะต้องเอาอย่างหนึ่งอย่างใด
และจะต้องเอาตามร่างของกรรมาธิการหรือตามร่างของสมาชิกก็ได้
แก้ปัญญาก็ได้ และพระเจ้าจึงอยากจะให้สมาชิกสภาตั้งแก้ได้ว่า ร่าง
เดิมของเขาเป็นกฎหมายที่ไม่เสมอภาค ทั้งพระเจ้าจะได้อ่านให้ฟัง
คือให้ประโยชน์แก่ชายมากกว่าหญิง “หญิงชายราษฎรอยู่กินเป็น
ผัวเมียกัน ถ้ามีดีทว่าดีละภริยาแต่ทรัพย์ ตั้งของบวชเป็นภิกษุสามเณร
แล้ว แด่เด็กออกมาจะกินอยู่กินด้วยหญิงอีกไซ้ร้ ถ้าหญิงมีสามีเป็น
ภริยา ชายนั้น ค่อยไป ก็ตามใจ หญิง เหตุว่าบวชแล้ว ขาดจากผัวเมีย
กัน ถ้าชายอยู่ตามร่มฉันทหญิงนั้น ท่านให้ โหมชายคู่ทำแก่หญิงหม้าย
นั้น” นี้แสดงว่าผัวดีละภริยาไปบวชและขาดจากภริยา และสามีอาจ
จะยินยอมอีกฝ่ายหนึ่งขาดหรือไม่ และผู้แก้ปัญญาก็นำมาใช้ อีก
มาตราหนึ่งว่า คือมาตรา ๓๕ ว่า “ภริยาถ้าสามีจะไปบวช สามี
ก็ยอมให้ภริยาไปบวช ท่านว่าสามีภริยาขาดจากผัวเมียกัน ถ้าภริยา
เด็กออกมาจะมีสามีอื่นไซ้ร้ ท่านว่าหาโทษมิได้ ถ้าสามีมิได้ตั้งให้

~~บวช ภาวภาวะทำความผิดแต่หนีไปบวช ถัดก้อออกมาช้ มยว~~
~~ไซร์ ให้ใหม่โดยขนาดเพราะเหตุว่าดำมีเรามีได้ละให้ ไปบวช~~
 สมมคว่าถ้าดาไปบวชโดยได้ความรับนิยยอม แล้วด้ก้อออกมาก็ไม่มี
 โทษ แต่ดำหรับผู้ขายเด่าภริยาจะอนุญาตหรือไม่ ครั้นไปบวชแล้ว
 เป็นชาคกัน คือได้ละไปบวช เพราะฉะนั้นกฎหมายเก่ามีความ
 ดำเอียงให้ประโยชน์ชายมากกว่าหญิง และผู้แปรญัตตินำคำนั้นมา
 ไซร์ เช่นนี้แล้วผู้แปรญัตติขอให้ชาคจากดำมีภริยากัน นี้แสดงให้เห็น
 ว่าผู้แปรญัตตินำกฎหมายเก่ามาใช้ ซึ่งไม่ตรงกับรัฐธรรมนูญ ซึ่ง
 เป็นการยากหนักหนาว่าจะเอาอย่างตามร่างของรัฐบาลหรือว่าของ
 กรรมการ เพราะฉะนั้นขอให้พิจารณาให้หนักก่อนที่จะลงมติว่าจะ
 เอาตามร่างของกรรมการหรือของรัฐบาล

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่
 เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ฟังมานานแล้ว และก็มาซึ่งหน้าหนักข้างฝ่ายกรร
 มาธิการและข้างฝ่ายสมาชิกที่เสนอแปรญัตตินั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่
 ข้าพเจ้าแต่เห็นพ้องไปในทางฝ่ายกรรมาธิการ คือว่าข้าพเจ้าก็คิดว่
 ประโยชน์ส่วนใหญ่กับประโยชน์ส่วนน้อย ถ้าจะพูดแล้วจะแต่เห็นว่า
 ทางคณะกรรมการนั้นได้ประโยชน์ส่วนใหญ่มากกว่า โดยที่เรียก
 ว่จะไปจำกัดสิทธิในการบวชแล้ว ย่อมจะทำให้บุคคลที่จะมาบวชใน
 พุทธศาสนาคงน้อยลงไปบ้างได้ บางทีจะลดตั้ง ๖๐ เปอร์เซ็นต์ก็ได้
 นั้นเป็นทางส่วนหนึ่งที่จะนำความเสื่อมถอยของพุทธศาสนาในประเทศ

ดยวมต่อไป ทางพุทธศาสนากับทางอาณาจักรนั้นย่อมต่างกัน ทาง
 พุทธศาสนาตั้งมานานแล้ว มรดกกว่า ๒๕๐๐ ปี นับเป็นหลักการส่วน
 หนึ่งในพุทธศาสนา มีพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา
 และกฎหมายนั้นมาในคราวหลัง เพราะฉะนั้นถ้าจะรวมกันแล้ว
 ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นการยุ่งยากมากทีเดียว ทางพุทธศาสนาจึง
 ถือว่าเป็นการดีมากกว่า ไม่ใช่เป็นการเมือง ทางศาสนาเป็นสังคม
 ส่วนหนึ่ง แต่ทางอาณาจักรเป็นทางการเมือง เพราะฉะนั้นพุทธ
 ศาสนากับการเมืองถ้าจะรวมกันแล้วก็ยุ่งยาก ขอให้ท่านจำได้ว่า ถ้า
 เราจะเอาการเมืองรวมกับกฎหมายแล้ว เหตุใดข้อบัญญัติของพระ
 พุทธเจ้าคือศีล ๕ ทำไมจึงไม่มีบัญญัติได้ นั้นเป็นข้อบัญญัติของพระ
 พุทธเจ้า ที่ท่านไม่มีบัญญัติได้ ก็เพราะว่าท่านเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
 ในพระพุทธศาสนา แต่ในตอนที่ท่านนั้นทางกฎหมายไม่ใช่สังคม
 พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของบ้านเมือง จึงไม่ควรที่จะเกี่ยวข้องเป็น
 อันขาด เพราะฉะนั้นตามที่ข้าพเจ้าได้อภิปรายนี้ ก็เพื่อจะแยกแยะว่า
 พระพุทธศาสนามควรจะเป็นส่วนหนึ่งของทางสังคม และกฎหมายเป็น
 ส่วนหนึ่งของทางอาณาจักร เป็นคนละตอน ด้วยเหตุนี้แหละ ตามที่
 คณะกรรมการได้แก้ไขไว้ในร่างเดิมนี้ ข้าพเจ้าเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง
 ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
 ว่าข้าพเจ้าขอสนับสนุนท่านสมาชิกเมื่อตะกี และขอสนับสนุนกรรมการ
 ว่าเรื่องการศาสนานี้ไม่ควรจะเอามาปนเข้ากับประมวลของเรา

เพราะว่าราชอาณาจักสยามมีคนซึ่งอยู่ในกฎหมายนั้นหลายคน
ด้วยกัน ซึ่งเราจะเอาทุกข้อนี้มาประปรายได้นั้นกระไรอยู่
ข้าพเจ้าขอให้ เป็น ไปตามทกกรรมาภิการเด้นขอ ร้างมาเด้นนั้น และ
ข้าพเจ้าขอเด้นขอให้ตั้งมติ

นายแฉ ฉันทลักษณะ นายกิมเต็ง สิ้นซุเตก รับรอง
ร.ท. ทองคำ กต้ายโฮภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอ
คัดค้านว่าอย่าเพิ่งตั้งมติ

มีมติมาชิกยกมือ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
อภิปรายต่อไปในเรื่องนี้ โปรดยกมือขึ้น

มีมติมาชิกยกมือ ๒๓ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
ตั้งมติได้แล้ว โปรดยกมือขึ้น

มีมติมาชิกยกมือ ๕๓ นาย เป็นอันว่ามีมติการอภิปราย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดมีความประสงค์
ที่จะได้ ฟังคำแปรญัตติอีกก่อนที่จะตั้งมติ

พระยาประมวญวิชาพูด กล่าวว่า ขอให้ท่านอีกสักที

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า คำแปรญัตติมีอย่างนี้
สำหรับมาตรา ๓๕๘๘ ขอเพิ่มคำต่อไปนี้ในต้นคำในมาตรา.....

“เมื่อดำมีได้ตั้งภริยาไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุหรือสามเณร ภริยา
เราบอชเป็นชู้ โดยความยินยอมของสามเณรหนึ่ง” หรือนอกจากนั้น
ก็เท่าที่มีในร่างเดิมของกรรมวาจาการ

หลวงศรีประกาศ ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ก่อนที่จจะลงมติ ถ้าหากว่ากรรมวาจาการและผู้แปรญัตติจะหาทางปรอง
คองกัน บางที่มาตรฐานจะตัดสินด้วยชน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ได้ลงมติแล้ว จะเอาตาม
ร่างของกรรมวาจาการหรือว่าจะเอาของผู้แปรญัตติ

พ.อ. พระยาวิเศษถึงหนาท ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอถอนคำแปรญัตตินี้คำว่า “เกินหนึ่ง” เอา
ออกเสีย เพื่อให้ตรงตามฉันท

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีคนผู้แปรญัตติขอถอน
คำว่า “เกินหนึ่ง” ที่ประชุมจะอนุมัติหรือไม่ ท่านผู้ใดจะคัดค้าน

ขุนวรดิษฐ์รัฐมนตรี ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่า
ข้าพเจ้าคัดค้าน และคิดว่าที่จะมาขอตัดเช่นนี้จะทำไม่ได้ ในที่
ประชุม

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า การแปรญัตติ การถอน
ญัตติ การถอนถ้อยคำ จะทำได้ขอเมื่อที่ประชุมอนุมัติตามข้อบังคับ
ของเรา

~~ขุนรัตนบุรีเอกชัย ผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก~~ กล่าว
~~ว่า ในเดือนหมกอกปีรวมหนึ่ง - อรรถารอนกอน - คิดมีเวลาทำดัง~~
~~อกปราย~~

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา กล่าว ว่า
ข้าพเจ้าขอรับรองคำที่มาสักกล่าว

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะให้
เป็นไปตามที่ผู้แปรญัตติเสนอเปลี่ยน โปรดยกมือขึ้น

ขุนเสนาบดีดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าว ว่า ยังไม่
เข้าใจว่าจะให้เป็นไปข้างแรกหรือว่าจะเป็นไปตามร่างใหม่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ร่างแรกของผู้แปรญัตติ
ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะให้ เป็นไป ตามร่างที่ผู้แปรญัตติเสนอ

ขุนเสนาบดีดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าว ว่า ท่าน
ประธาน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ข้าพเจ้าไม่เห็นมีปัญหา
อะไรเลย ได้อ่านให้ฟังสองทีแล้ว ถ้ารับมาตราฯ ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะให้ เป็นไป ตามที่ผู้แปรญัตติเสนอ โปรดยกมือขึ้น

มีมติสมาชิกยกมือ ๓๕ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
จะ เป็นไป ตามร่างของกรรมาธิการ โปรดยกมือขึ้น

มีมติสมาชิกยกมือ ๕๕ นาย เป็นอันว่า เป็นไป ตามร่างเดิมของ
กรรมาธิการ

ท้าวกรมแทนประธานสภาฯ กล่าววา มาตรา ๑๕๘๘ ชาวเจ้า
ขอเคอนทลนออกที่วา กวรบยโคระนะของคเดี่ยท ชาวเจ้าก็พยายาม
ตุท่ามเด่มอ ในกรณีที่มีดมาชกยกมอ ชาวเจ้าก็พยายามให้ทุกคน
ดะกรง

หตวงฉรณคปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกฉนกร กล่าววา ที่
ชาวเจ้าคยโคระก็เพราะท่านประธานาจะผ่านมาตราไป มาตรา ๑๕๘๘
เพราะเหตุว่าผู้เสนอยุติคก็ได้ถอนแล้ว และมีผู้คัดค้านว่าท่านประธานฯ
ไม่ได้ให้ตงมคด้วย

ท้าวกรมแทนประธานสภาฯ กล่าววา ถ้ามีผู้คัดค้านแล้ว จะไม่
ให้ตงมคเลย ไม่ใช่ยุติ เพราะฉะนั้นขอให้ผ่านไป ขอให้พิจารณา
มาตรา ๑๕๘๘ ผ่านไป มาตรา ๑๕๙๐

พระยานคคศาสตร์ ไพศาดย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าววา มาตรา ๑๕๙๐ นกรรมาธิการได้คคคาคว่า "ได้จคทะเบียน
ไฉ" คคคคคาคาคว่า "เมื่อได้สมรดได้จคทะเบียนไฉ" กกรรมาธิการ
ได้คคคคออก เหลือคาคว่า "เมื่อได้สมรดตามประมวลกฎหมาย"
ความจิงแปลกไป วิธิที่จะสมรดตามกฎหมายนี้มดองอย่าง อย่าง
หนึ่งได้จคทะเบียน และอีกอย่างหนึ่งได้ปฏิบัติตามวิธิการของกฎ
หมายค่างประเทศ ซึ่งอาจจะไม่ต้องจคทะเบียนก็ได้ เมื่อเราแต่เห็น
แล้วว่ามีวิธิการดองอย่าง ใหนบอกว่าการหย่านั้นจะสมบูรณคคเมื่อ
ได้จคทะเบียนหย่านั้นแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าพูดตามร่างของกกรรมาธิการ

แต่ ถ้าตัวมีปริมาณนี้ได้กระทำตามวิธีการของในต่างประเทศซึ่งไม่มีการจดทะเบียนแล้ว ก็จะต้องมาจดทะเบียนหย่าอีกนั้นเป็นการถูกต้องแล้วหรือ เพราะเหตุว่ามีในมาตรา ๓๕ เจ้าจะอ่านให้ฟัง คือการสมรสเมื่อได้กระทำตามวิธีการในกฎหมายต่างประเทศแล้ว ก็เป็นการใช้ได้ เช่นนี้แล้วละก็ การที่จะขาดจากกัน การหย่ากันก็น่าจะต้องมีด้วยว่า ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ก็เป็นการใช้ได้ ไม่เห็นจำเป็นจะต้องมีการจดทะเบียนเดิมไป เพราะฉะนั้นการที่กรมการแก้ไขเช่นนี้แล้ว ย่อมจะทำให้ความของประมวลนี้เสียไป ผู้ร่างเดิมของประมวลกฎหมายมาตรา ๓๕ มีความประสงค์แต่เพียงว่า การสมรสใดๆ ที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้แล้ว ก็จดทะเบียนหย่าได้ หากได้กินความถึง การสมรสซึ่งมิได้จดทะเบียนตามกฎหมายนี้จดทะเบียนหย่าได้ เพราะเหตุว่า มันหย่าขาดจากกันด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ซึ่งคนในต่างประเทศทุกคนซึ่งได้แต่งงานกับคนไทยแล้ว ได้ทำพิธีตามกฎหมายประเทศของเขา ก็ใช้ได้ ทั้งการแต่งงานและการหย่าจะแบ่งว่าวิธีการแต่งงานสมรสนั้นใช้ได้ตามกฎหมายของเขา และวิธีหย่ากันก็ใช้ได้ตามกฎหมายของเรา ก็จะเป็นการขัดกัน เพราะฉะนั้นเจ้าผู้ควรจะขอให้กรมการไต่รื้อครองในชั้นนี้สักหน่อย

พระยาอัครภักดิ์ธรรมวิเทศ ประธานกรรมการ กล่าวว่ ตามมาตรา ๓๕๐๐ นี้ แท้จริงคณะกรรมการได้ตัดข้อความลงไปเด็ก

น้อยเท่านั้น คือได้คดีคำว่า "ถาวร" และคำว่า "ได้จดทะเบียน"
 หมายความว่า "ถาวร" และคำว่า "จะต้องผ่านนั้นจะสำเร็จได้แต่"
 คือในวรรคต้นที่กรรมาธิการคดีคำว่า "จดทะเบียน" ออกนั้น เพราะ
 เหตุว่าถ้าท่านพลิกมาตรา ๓๕๕๘ แล้ว จะเห็นว่าการล้มรูดตามกฎหมาย
 หมายนั้นจะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าเรามาพูดซ้ำ
 ว่าเมื่อถ้าการล้มรูดได้จดทะเบียน ก็จะเป็นการซ้ำกัน เพราะฉะนั้น
 กรรมาธิการเห็นว่าตามประมวลกฎหมายทั้งหมด มาตรา ๓๕๕๘ เป็น
 หลักมาตรา คือว่าการล้มรูดตามกฎหมายนั้นจะต้องจดทะเบียน เมื่อ
 พูดถึงการล้มรูดแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องใช้คำว่า "ได้จดทะเบียน"
 อีก เพราะฉะนั้นกรรมาธิการจึงได้ตัดออกเสีย นอกจากนั้นกรรมา
 ธิการก็ได้ยื่นตามร่างของรัฐบาล มีข้อความที่ได้แก้ไขเล็กน้อย คือ
 หมายความว่า จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนการหย่าแล้ว ทั้งนี้
 เป็นของแน่ เพราะว่าการล้มรูดซึ่งได้จดทะเบียนตามกฎหมาย การ
 หย่าก็จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนการหย่า เพราะประมวลกฎหมาย
 บรรพ ๕ ถือว่าการจดทะเบียนเป็นของสำคัญ คือการแต่งงานจะต้องจด
 ทะเบียนนั้นการหย่าก็ต้องจดทะเบียนด้วย ซึ่งตามมาตรา ๓๕๕๘ พูด
 ถึงการยินยอม การยินยอมตามมาตรา ๓๕๕๘ นั้นห้ามผลตามกฎหมาย
 ไม่ จะมีผลต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้วตามกฎหมาย เพราะฉะนั้น
 กรรมาธิการจึงเห็นว่าข้อความตามมาตรา ๓๕๐๐ นี้ กรรมาธิการไม่
 ได้แก้ไขหลักของรัฐบาล ห้ามได้ เป็นแต่ตัดถ้อยคำให้ชัดเจนด้วย
 และให้มถ้อยคำสั้นเพื่องดงามเท่านั้น

พระยามคค้ำจตุร โทค้ำจตุร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 กัดจตุร ภาวณการการณมาตรา ๑๕๕๐ ไปเสีย ซึ่งมรคค้ำจตุร
 “การณมรคค้ำจตุรในบงคค้ำจตุร หรือคนในบงคค้ำจตุรกับคน
 ต่างประเทศ จะทำในเมองต่างประเทศ ตามแบบที่ก้าหนดไว้ในกฎ
 หมายคค้ำจตุร หรือกฎหมายแห่งประเทศนค้กได้” คือว่าตามแบบจค
 ระเบียน หรือร่างเคมของรัฐบาลว่า “หรือวิธีซึ่งกฎหมายของประ
 เทศนค้บัญญัติไว้” แต่การณการการก้าว่า “หรือกฎหมายแห่ง
 ประเทศนค้” นี้หมายความว่าอารค้งานของคนในบงคค้ำจตุร
 กับคนในต่างประเทศ ถ้าทำในเมองต่างประเทศแล้วก็ไม่จำเป็นจะ
 ค้จค้ระเบียนที่เมองนค้ เพราะฉะนั้นในมาตรา ๑๕๐๐ นั้นใช้ ค้ค้
 ค้สำหรับมาตรา ๑๕๕๑ แต่ถ้าจะใช้ค้สำหรับมาตรา ๑๕๐๐ แล้วจะเกิดค้ค้
 ช้องชน เพราะตามร่างของรัฐบาลไม่ได้ว่าการณมรคค้ำจตุรจะค้จค้ระเบียน
 มาตรา ๑๕๐๐ บอกว่า ถ้าการณมรคค้ำจตุรนั้นค้จค้ระเบียนตามกฎหมายนค้
 การค้ค้จะค้จค้ระเบียนค้ด้วย มีเช่นนค้กฎหมายค้ความค้มาตรา ๑๕๕๑
 แต่มาตราค้กมาตราหนึ่ง ค้คือมาตรา ๑๕๐๐ หมายความว่าค้การค้ค้
 งานในต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเราค้ได้ก้าค้ความในมาตรา ๑๕๐๐ แล้ว ก้
 ก้ก้ความค้ค้การค้ค้งานในต่างประเทศค้ด้วย เมื่อค้มรคค้ำจตุรตามประมอด
 กฎหมายนค้ หมายความว่า รวมท้งการ ค้มรคค้ำจตุรใน เมองไทย และ เมองนค้
 เพราะเหตุว่าประมอดกฎหมายนค้บัญญัติว่า ถ้าค้มรคค้ำจตุรในเมองค้ค้ค้
 จค้ระเบียนในเมองนค้ ถ้าค้มรคค้ำจตุรในเมองนค้จะจค้ระเบียนท้ทุกค้ค้

หรือถ้าวางกฎหมายในประเทศนั้นไม่มีการจดทะเบียน เช่นทำพิธี
 พิธีหมั้นหรือพิธีแต่งงาน ถ้าในกฎหมายการหย่าจะต้องจดทะเบียน เช่น
 เป็นอันว่าเราจะออกกฎหมายระหว่างประเทศ และคำพิพากษาของ
 ศาลไทยเราเป็นไปตามมาตรฐานว่าการหย่าจะต้องจดทะเบียน ถ้าไม่
 จดทะเบียนใช้ไม่ได้แล้ว คำพิพากษานั้น ศาลของเมืองต่างประ-
 เทศจะไม่ยอมรับ และจะเป็นการเสียหายแก่ประมวลนี้ทีเดียว

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า เพื่อจะได้เปิดโอกาสให้
 ทำความเข้าใจกัน และนี่ก็ได้เวลาแล้ว เพราะฉะนั้นพักได้

พักประชุมเวลา ๒๑.๕๗ นาฬิกา

เริ่มประชุมต่อไปเวลา ๒๒.๓๐ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า บัดนี้จะได้ปรึกษามาตรา
 ๓๕๐๐ คือไป ท่านผู้ใดมีความประสงค์จะอภิปรายในมาตรานี้บ้าง

ขุนวรดิษฐ์รัฐมนตรี ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
 ว่า ฮาคัยเหตุที่จังหวัดหนองคายและจังหวัดนครพนมอยู่ติดต่อกับดิน
 แดนฝรั่งเศส คือริมฝั่งโขง ขนท่งต้องส่งไป ถ้าเป็นหมู่บ้าน
 ตรงกันข้ามอย่างหนึ่งก็มักจะเป็นเครือญาติกัน คือคนฝั่งหนึ่งเป็นเครือ
 ญาติกับคนฝั่งโน้น คนฝั่งโน้นเป็นเครือญาติกับคนฝั่งนี้ และมีส่วนมาก
 ที่เบนเขยเบนตะไกร ชิงกันแตะกัน คือว่าคนทางฝั่งเราไปได้ภรรยา
 เป็นคนทางฝั่งซ้าย บางทีคนฝั่งซ้ายก็มาได้ภรรยาทางฝั่งเรา ด้วยเหตุ

มีถ้าหากว่ามาตรา ๓๕๐๐ จะหยกกันได้ โดยกวักจตุระเบี่ยนแดง ย่อม
จะเกิดกาวชดชดถน คือชนผิงเวรซึ่งไปแต่งงานกับชนผิงช่วย เพราะ
ฉวาทง โนนไม่มีกวักจตุระเบี่ยน ด้วยเหตุนี้ตามที่ท่านรัฐมนตรียุติ
ธรรมได้ปรารภชนนั้น กรรมาธิการจะต้องระลึกลงข้อนี้ด้วย เพราะ
เหตุที่ว่าข้าพเจ้าไม่ได้แปรญัตติ เพิ่งมาทราบเดี๋ยวนี้เอง

นายเนย สุจิตมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า
มาตรา ๓๕๐๐ นั้น ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทักท้วง
ชนนั้น ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยและขอสนับสนุน เพราะเหตุว่าถ้าเราจะ
เขียนเข้าไว้ว่า "ถ้าการสมรสได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย การหย่า
โดยความยินยอม ของสองฝ่าย นั้นจะ ดำเนิน ได้ แต่เมื่อ ดำเนินและภริยา
ได้จดทะเบียนการหย่าแล้วด้วย" การเขียนไว้เช่นนั้นไม่เป็นการเสียหาย
อะไรยิ่งได้ความกว้างขวางขึ้น ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการ กระทรวง
ยุติธรรมแถลงนั้นข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยอย่างยิ่ง ควรจะเป็นไปตาม
ร่างของรัฐบาลเดิม

ค. เทียม ศรีพิบัติ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า
เมื่อตะกั้น ข้าพเจ้า ได้ขอ อนุญาต ว่า ขอให้ พักเพื่อท่านรัฐมนตรีกับ
กรรมาธิการจะได้ทำความตกลงกันในมาตรานี้ เพราะฉะนั้นไม่ทราบ
ว่าได้ทำความตกลงและได้ความเรียบร้อยเพียงใดบ้าง

พระยานิติศาสตร์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวว่า ความเห็นทางกรรมาธิการแตกต่างกัน เนื่องมาจากมาตรา

๑๕๕๐ ทวนกรรมมาธิการเข้าใจว่าการแต่งงานใดๆก็ดี ในเมืองไทย หรือเมืองต่างประเทศ ถ้าจะให้ ได้ผล ในกฎหมายสยามต้อง มี จด ทะเบียนในสยามนั้น ชาวเขาไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้นมาตรา ๑๕๐๐ นี้ ชาวเขาจึงขอเสนอให้คงตามร่างเดิมของรัฐสภา

พระยาธิบดีรภัคชรรวมิเทศ ประธานกรรมมาธิการ กล่าว ว่า ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้กล่าว มา เช่น นั้น ชาวเขาขอถอนคำที่พูดกับท่านว่า ถ้าได้ทำตามแบบแห่งกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะต้องทำตามกฎหมายสยามอีก เพราะฉะนั้นในการ พิจารณามาตรา ๑๕๐๐ นี้ เราจำเป็นต้องดูมาตรา ๑๕๕๐ ซึ่งมีข้อความว่า "การสมรสระหว่างคนในบังคับสยาม หรือคนในบังคับสยามกับคน ต่างประเทศ จะทำในเมืองต่างประเทศตามแบบที่กำหนดไว้ใน กฎหมายสยามหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นบัญญัติไว้ก็ได้" ทั้ง นี้มาตรา นั้นหมายความว่าคนไทยเรา ระหว่างคนไทยด้วยกันก็ดี หรือ คนไทยกับชาวต่างประเทศก็ดี จะแต่งงานกันตามแบบของสยามก็ได้ หรือตามแบบของต่างประเทศนั้นก็ ได้ สัมมตว่า คนบังคับสยาม แต่งงานในเมืองนี้ จะแต่งงานกันตามแบบกฎหมายสยามหรือจะแต่งงาน ตามกฎหมายอังกฤษ คือไปจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานอังกฤษเขาก็ ได้ เพราะฉะนั้นในวรรค ๒ เราจึงบัญญัติคือเข้าใจว่า การจดทะเบียน สมรสตามวรรคก่อนนั้น เจ้าพนักงานทูตหรือกงสุลสยามจะเป็นผู้ทำ

ความแบบทบทวนได้ ในกฎหมายสยามก็ได้ ในขณะนี้เราใจได้เพียง
 ว่า ผู้ที่แต่งงานกันใต้วงประเทศประดังจะทาตามแบบในกฎหมาย
 ดยามแล้ว เราขอมให้ทศหรือกงตั้งนเองเป็นผู้จดทะเบียนได้ บกค
 ทแต่งงานและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทศหรือกงตั้งแล้ว ก็เด็มอน
 ว่าได้จดทะเบียนก่อนนายทะเบียนในประเทศสยามด้วยกัน แต่สำหรับใน
 ขอทว่า " หรือวิธีซึ่งกฎหมายแห่งประเทศนั้นบัญญัติได้ " ในข้อ
 เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ซึ่งกฎหมายแผนก
 คณะกรรมาธิการได้ปรึกษากับมิสเตอร์การุไซ เห็นว่าคนไทยซึ่งอยู่ใน
 เมืองต่างประเทศจะแต่งงานตามแบบของกฎหมายประเทศนั้น การ
 แต่งงานนั้นก็สมบูรณ์เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเมื่อเรากล่าวว่าคนไทยเรา
 ได้ทำการ สมรสใต้วงประเทศก็เป็นการ สมบูรณ์แล้ว ปัญหาจึงมี
 ขึ้นมาว่า ถ้าเขาจะมาทำการหย่ากันโดยความยินยอมในสยามนั้นจะ
 ทำอย่างไร ข้าพเจ้าจึงตกลงกับมิสเตอร์การุไซว่า สมมติว่าคนไทย
 แต่งงานกับชาวซิเบตซึ่งไม่มีการจดทะเบียนแล้ว การที่จะมาหย่ากัน
 ตามกฎหมายสยามนั้นก็จะต้องมีการจดทะเบียนเช่นเดียวกับกฎหมาย
 ดยาม เพราะฉะนั้นมาตรา ๑๕๐๐ นี้ เราจึงพูดว่า " เมื่อได้สมรสตาม
 ประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์คือเมื่อได้
 จดทะเบียนการหย่า " แล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อเรานับญาติแต่ว่าเมื่อ
 สมรสตามกฎหมายนี้ เราหาได้บัญญัติได้ ในเรื่องคนไทยไปสมรสกับ
 คนต่างประเทศไม่ ในเมื่อคนไทยไปสมรสกับคนต่างประเทศ กฎ

หมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลยังมีอยู่ฉันใดก็มีอยู่ฉันนั้น และ
 เราได้ปรึกษากับมิดเดิลทอร์น ไรทส์ไปว่า เป็นธรรมเนียมหรือไม่ที่
 โค้ดจะ ออกใหม่ฉันใด จำเป็นจะต้องเอากฎหมายระหว่างประเทศมา
 รวบรวมด้วย เราตกลงกันว่าไม่จำเป็นจะต้องเอากฎหมายระหว่างประเทศ
 มารวมด้วย เพราะเหตุว่าถึงแม้เราไม่บัญญัติถึงกฎหมายระหว่าง
 ประเทศนั้นก็ยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงพุดถึงเฉพาะแต่ว่าคุ้มครองซึ่งได้
 จดทะเบียนตามกฎหมายเท่านั้น และเมื่อเขาได้ทำการคุ้มครองตามประ
 มວດกฎหมาย การหย่าของเขาก็ต้องไปจดทะเบียนเท่านั้น เพราะ
 ฉะนั้นตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมยังเห็นจางานนี้ไม่
 ถูกกัน ตามที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาหวังว่าคงจะเป็นที่พอใจของท่าน
 แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าหากว่าค่าในมาตรา ๑๕๐๐ นี้ยังไม่ชัดแจ้ง
 คณะกรรมการกฤษฎีกาจะแก้ไขให้ชัดแจ้งขึ้นเหมือนกัน แต่ขอ
 เรียนให้ทราบว่ากฎหมายมาตรา ๑๕๐๐ นี้ เราไม่ได้ตั้งใจที่จะบ
 ด่างกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลหามีได้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 กล่าวได้ว่า ท่านประธานกรรมการก็กล่าวคำว่า เมื่อได้จดทะเบียน
 ตามประมวลกฎหมายแล้ว การหย่าก็ต้องจดทะเบียน คำขอร้อง
 ของข้าพเจ้าก็ขอให้คงค่าที่ได้จดทะเบียนไว้เท่านั้นเอง เพื่อให้ความ
 ชัดขึ้น ถ้าไม่ชัดแจ้งจะไปบด่างกฎหมายระหว่างประเทศ กรรมการ
 ธิการก็บอกว่ามีกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง คือกฎหมายระหว่างประเทศ

แผนกคืบคุด ความประสงค์มาตรา ๓๕๐๐ นี้ ก็ไม่ประสงค์จะบ
 ด้ลงกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคืบคุด เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอ
 ให้คงคำว่า “ได้จดทะเบียนไว้” เท่านั้นก็พอ แต่ถ้าหากว่าไม่ยอม
 ก็จำเป็นของขอให้คงตามร่างเดิม ถ้าจะให้คงตามร่างเดิมก็ดีเหมือน
 กัน แต่ที่กรรมาธิการบอกว่าคำจะไม่ส่งด้วยแต่อาจทำให้คำด
 แปรความผิดไปนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหากคำที่แนไว้คือว่าส่งด้วย คือ
 คงไว้ว่า “ถ้าการส่งมรดกได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย”

พระยา อิศรภักดีกรรมาธิการ ประธานกรรมาธิการ กล่าวว่า
 คณะกรรมาธิการได้ปรึกษากันว่า ตามที่ท่านรัฐมนตรีขอเพิ่มเติม
 ความให้ชัดเจนขึ้นนั้น คณะกรรมาธิการไม่ขัดข้อง แต่ที่จะเติม
 อย่างไร ขอให้ท่านรัฐมนตรีช่วยบอกมากด้วย

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอตัดท่าน ในตอนต้นที่ว่า “เมื่อได้ส่งมรดกตาม”
 แก้เป็นว่า “ถ้าการส่งมรดกได้จดทะเบียนตาม” เท่านั้นเอง แล้วข้อ
 ไปนั้นจะเอาตามคณะกรรมาธิการก็ไม่ขัดข้อง

นายทองอินทร์ ภูพิพัฒน์ กรรมาธิการ กล่าวว่า ถ้าแก้ย่่าง
 หนึ่งบางที่ท่านรัฐมนตรีจะพอใจ คือ “เมื่อได้จดทะเบียนมรดก” ต่อ
 ไปนั้นเหมือนกัน “เมื่อได้จดทะเบียนมรดกตามประมวลกฎหมาย”

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 กล่าวว่า ไม่ขัดข้อง เอาอย่างนั้นก็

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ บัดนี้เราได้ออกกฎหมาย
ท่านใดก็ตามว่า “เมื่อได้จดทะเบียนแล้ว” นอกนั้นก็จะเป็นไปตาม
ร่างกฤษฎีกาที่เสนอมา ท่านผู้ใดยังติดใจในความที่กรมการ
เสนอมานี้ อีก มาตรา ๓๕๐๐ คงอ่านดังนี้ “เมื่อได้จดทะเบียนแล้ว
ตามประมวลกฎหมาย การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์คือเมื่อ
ได้จดทะเบียนการหย่าแล้ว” เมื่อไม่มีใครติดใจก็ผ่านไป

นายถวิล อดัมบง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว
คือข้าพเจ้าจะขอเอาได้ว่า “เมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่า
แล้ว” คือเราจะได้ว่า “การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์
คือเมื่อได้จดทะเบียนการหย่าแล้ว” ใครไปจับก็ได้ จะไม่เป็น
การล้มควม ร่างรัฐบาลดีแล้ว ถึงเราจะเอาได้ ก็ไม่เสียหายอะไร
เลย กัดบได้ความชัดขึ้นเสียอีก

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการสภาฯ กล่าว
ไม่ชัดจริง แต่ก็มีความอย่างเดียวกัน ไม่ชัดจริง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ เป็นอันว่าในมาตรานี้ข้อ
เปลี่ยนแปลงอีก ในบรรทัดสุดท้ายอ่านได้ความว่าอย่างนี้ บรรทัด
ก่อนบรรทัดสุดท้าย “จะสมบูรณ์คือเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียน
การหย่า” กรรมการได้ยอมแล้ว คือไปมาตรา ๓๕๐๓

นายแทน วิเศษสมบัติ ผู้แทนราษฎรจังหวัดปัตตานี กล่าว
มาตรา ๓๕๐๓ ในอนุมาตรา ๕ ท่านกรรมการเขียนบัญญัติได้ว่า

ภริยาของผู้กระทำผิดมีโทษเกินกว่า ๓ ปี จึงเป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้
 ชาวเจ้าเห็นว่าตามที่เขียนไว้ คงน เทอภ ทำความทุกขรอน หรือทรมาน
 ให้แก่ภริยาของผู้กระทำผิด เพราะว่ามี ผู้ ทกระทำผิดเมื่อมีโทษไปแล้ว
 แม่แต่เดือนเดียวก็ควรให้เป็นเหตุหย่าขาดกันได้ ถ้าแม่กำหนดไว้ ให้
 มีเหตุหย่าขาดกันได้ เกินกว่า ๓ ปี เช่นน แดง ถ้าแม่ ผู้ ทคัดตรงเป็นคน
 ที่ยากจนไม่มีทรัพย์สินบ้างจะทำความเดือดร้อนให้แก่ ภริยาผู้ ที่อยู่ภาย
 หลังไม่น้อยเลย เพราะว่าในระหว่าง.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ขอโทษ ประเคียวจึง
 ค่อยพิจารณาถึงอนุมาตรา ๓ เดียวถึงค่อยพูด เวदान อยากจะให้พูด
 สำหรับณะเพราะผู้ ทแปรญัตติก่อน

ว.ค. ถัก รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่
 ชาวเจ้าอยากจะให้เรียงอนุมาตราไปก่อน ทั้นในอนุมาตรา ๓ เมื่อไม่มี
 ไครคัดค้านก็เป็นอันผ่านไปได้ แต่ว่ในอนุมาตรา ๕ ชาวเจ้ามีถ้อยคำ
 ทตอง.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ค้แต่ ๑ พิจารณาเป็น
 อนุมาตราไป ในอนุมาตรา ๓ ท่านผู้ใดยังคิดใจอีกบ้าง
 ไม่มีผู้ใดคิดใจ เป็นอันว่าผ่านไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ อนุมาตรา ๒
 ว.ค. ถัก รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่
 ในอนุมาตรา ๕ มีน็ดหน้อยเกี่ยวกับถ้อยคำ ความจริงทกรรมาธิการ

แก่ ไปนั้น ข้าพเจ้าเห็นชอบแล้ว แต่เถียงด้วยถ้อยคำ ถึงแม้จะเป็นคำเด็กน้อยก็จะต้องขอแก้ เพราะกรรมจาริกวได้ ใช้คำว่า "เขา" ไว้คำหนึ่งในบรรทัดที่ ๓ คำว่าเขานี้ในกฎหมายอื่น ๆ ยังไม่มีคำว่า "เขา" "ของเขา" อะไรเหล่านี้ไม่ควรจะนำมาใช้ ในอนุมาตรา ๒ มีว่า "ถ้ามีหรือภริยาประพฤติน้อย่างร้ายแรง ทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพพการีของเขาในข้อร้ายแรง" คำว่า "ของเขา" นี้เองที่ข้าพเจ้าจะกล้าคัดค้าน เพราะถ้าไม่ควรจะใช้คำว่า "เขา" "ของเขา" ในกฎหมาย ข้าพเจ้าอยากจะให้ใช้คำอื่นแทน คือขอแก้ ในบรรทัดที่ ๓ ของอนุมาตรา ๒ ว่า "หรือต่อผู้" "ต่อผู้" ที่กรรมจาริกวคัดออกนั้นข้าพเจ้าอยากจะให้คงไว้ตามร่างเดิม "หรือต่อผู้บุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่งในข้อร้ายแรง" คือคัดคำว่า "เขา" ออกเสีย จริงอยู่คำว่า "ฝ่ายหนึ่ง" ออกจะใช้พุ่มเพียงไปถึง ๓ แห่ง แต่อย่างใดก็ว่าคำว่า "เขา" คำว่าเขานี้ไม่ควรจะใช้เลย ข้าพเจ้าขอให้เปลี่ยนเสีย

พระยาอัครวิภักดิ์ธรรมนิเทศ ประธานกรรมจาริกว กล่าวว่า ตามที่ท่านตั้งมาชกได้คัดค้านคำว่า "ของเขา" นั้น ที่จริงคำว่า "ของเขา" นี้ถ้าจะแปลตามศัพท์ของภฤษณ์แปลว่า ฮีต หรือ เฮอว แทนนั่นเอง ถ้าเราใช้คำว่า "ของเขา" "ของเขา" "ของท่าน" ก็ไม่น่าจะเป็นคำหยาบคายอะไร และเป็นคำสันสกฤตด้วย น่าจะใช้ในภาษาไทย แต่จริงอยู่คำว่า "ของเขา" นี้บางที่จะถือว่าไม่ดีภาพแต่

ข้าพเจ้าไม่เห็นว่ามีสภาพที่ตรงไหน และข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นถ้อยคำอันกระตือรือร้น และต่างประเทศเขาก็ใช้กัน และถ้าหากว่าไม่ร้ายแรง แต่ดูก็เห็นว่า ควรจะเอาได้ ที่จริงคำว่า “ของเขา” “ของเขา” “ของทาน” “ของมัน” ก็เป็นคำไทยแท้ๆ ถ้าเราจะใช้คำว่า “ของเขา” จะไม่ดูเหมาะสม ในชั้นแรกก็จริง แต่ค่อยๆ ไปก็อาจจะชินหูไปเอง จะเป็นคำที่ติดต่อดูไปเอง เพราะโดยมากเราใช้คำว่า “ของตน” ก็ไม่ผิดข้อ แต่กรรมการได้ คิดแล้วเหมือนกันในการที่ใช้คำว่า “ของเขา” นี้ก็เพื่อจะให้ถ้อยคำสั้นๆ เท่านั้นเอง แต่ว่าถ้าดูแล้ว เห็นว่าเป็นถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมแล้ว คณะกรรมการก็ ยินดีที่จะแก้ไข

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวคำว่า “ของเขา” ในที่นี้ นอกจากสมาชิกหนึ่งซึ่งกล่าวว่าไม่เหมาะสมแล้ว ยังทำความหมายให้แจ่มแจ้งไม่ได้ คือในอนุมาตราเขียนไว้ว่า “ถ้ามีหรือกิริยาประพฤตินั้นอย่างร้ายแรง ทำร้ายร่างกาย อีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการีของเขา” คำว่า “ของเขา” ในที่นี้จะกินความอย่างไร ผู้เขียนอยู่กับด้วยกัน ผู้ไปทำร้ายบุพพการีของเขาเองก็เรียกว่าของเขา เมื่อทำร้ายบุพพการีของเขาเองก็เรียกว่าของเขา เช่นนี้แล้วจะทำให้เป็นเหตุหยากหนทเดียวหรือ ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มี ความหมายเช่นนั้น เพราะฉะนั้นควรเขียนไว้ว่า “อีกฝ่ายหนึ่ง” นั้นจะทำให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าจะเขียนได้เช่นนี้โดยไม่ให้ใครค้านแต่ก็เป็นได้ แต่ตามตัวหนังสือแล้วเป็นไปไม่ได้

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ ก่อร่างว่า กรรมการ
ขอชื่อกำว่า "เขา" ออก และใช้คำว่า "อีกฝ่ายหนึ่ง" แทน
ทำการแทนประธานสภาฯ ก่อร่างว่า ส่วนคำ "คือผู้" ที่
ท่านเสนอขอให้ ไว้อย่างเดิมนี้ยังคิดใจอีกใหม่

ร.ค. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง ก่อร่างว่า ก็
ถูกแต่จนตามทกกรรมการขอชื่อกำและขอแก้ไขใหม่นี้ถูกตามความประ-
สงค์แล้ว คืออ่านได้ความว่า "ถ้ามีหรืออภิปรายประพฤตชั่วอย่างร้าย
แรง ทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บหรือหมิ่นประมาทอีกฝ่าย
หนึ่ง หรือบพพการของอีกฝ่ายหนึ่ง ฯลฯ" เช่นนหนักแต่ "คือผู้"
ไม่ต้องมีก็ได้ ตามที่กรรมการแก้ไขนั้นก็พอใจแล้ว

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี ก่อร่างว่า ข้าพเจ้า
ยังสงสัยอยู่ในมาตรา ๑๕๐๑ นี้ คือสงสัยอย่างไร สงสัยว่าร่างมาตรา
๑๕๐๑ นี้ไม่ได้ ให้สิทธิหรือเสรีภาพเต็มอกัน คือเพราะเหตุใด คือ
เนื่องด้วยเหตุที่ไม่ได้ ให้สิทธิเสรีภาพเต็มอกัน ข้าพเจ้าได้อ่านตั้งแต่
อนุมาตรา ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ไม่ได้ มีแต่ที่จะเบียดสิทธิเสรีภาพ
ให้ผู้หนึ่ง ผู้หนึ่งมีผู้ชายฟ้องหย่าได้ ผู้ชายไปมีชู้แล้วจะเรียกว่า
ผู้ชายนอกใจภรรยา หรือไม่ ทำไม่ จึงไม่ได้ไว้ ในอนุมาตรา ๒ หรือ
๓ หรือ ๔ เหตุใด กรรมการ ไปเอาเปรียบ ฉะเพาะตัว คนเดียว ถ้า
พูดถึงสิทธิเสรีภาพ ข้าพเจ้าก็ไต่เคยเรียนมา.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ตามบันทึกนี้ไม่ปรากฏว่า
ท่านได้แปรรูปคดีไว้ เพราะฉะนั้นจะอภิปรายได้เฉพาะที่แปรรูปคดี
หรือที่กรรมการได้แก้ไข

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณฯ กล่าวคือ ข้าพเจ้า
จะถามกรรมการ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ถามก็ไม่ได้ เท่ากับแปรรูป
คดีทางอื่นอีก ถ้าถามกันทุก ๆ คนก็ยุ่งกันใหญ่

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ
ข้าพเจ้าสงสัยคำต่อไปที่ว่า “ในข้อร้ายแรง” ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
คำว่า “ในข้อร้ายแรง” กับคำว่า “ซึ่งเป็นการร้ายแรง” นั้น
ต่างกันเพราะฉะนั้นที่กรรมการแก้ไขนั้นอาจจะยังไม่มีความหมายชัด
คือใน ข้อเด็ก น้อยอาจ จะเป็นการร้ายแรงตามร่างของรัฐบาลก็ได้
คำว่า “ในข้อร้ายแรง” กับ “ซึ่งเป็นการร้ายแรง” ข้าพเจ้าเห็น
ว่าต่างกัน แต่ถ้ากรรมการเห็นว่าไม่ต่างก็ขอให้ผ่านไป

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ กล่าวคือ สำหรับ
ความรู้ สักและความเห็นส่วนตัวข้าพเจ้า ๆ เห็นว่าเหมือนกัน และใน
นามของกรรมการขอขยันทันว่าเหมือนกัน แต่จะแปลความหมาย
เป็นอย่างอื่นก็แล้วแต่ แต่ขอยืนยันว่าเหมือนกัน

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ
ข้าพเจ้าเห็นว่า “ข้อร้ายแรง” ของกรรมการ กับ “ซึ่งเป็น
การร้ายแรง” นั้น ของรัฐบาลชัดเจนกว่า

นายมนูญ บริดัทธ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าว
ว่า มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๗ ได้บัญญัติว่า "คู่สมรส"

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา เคียง ๆ คกลงกันได้
ก่อนในคำนี้ ที่ผู้คัดค้านให้ใช้คำว่า "ซึ่ง" เป็นการแทนคำว่า
"หรือ"

พระยาอัครภักดีธรรมวิเทศ ประธานกรรมาธิการ กล่าวหา ถ้า
เราจะคงไว้ได้อย่างแบบของรัฐบาลนั้น คณะกรรมาธิการเห็นว่าจะเสีย
การ เพราะในเรื่องนี้พูดถึงหมั้นประมาท หมั้นประมาทก็ต้องเป็นใน
ข้อร้ายแรง จะหมั้นประมาทเป็นการร้ายแรงไม่ได้ หมั้นประมาท
ต้องหมั้นประมาทในข้อร้ายแรง เป็นการร้ายแรงไม่ได้

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวหา
ว่า ข่าวดังกล่าว

นายมนูญ บริดัทธ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าว
ว่า คำว่า "คู่สมรส" ในที่นี้คณะกรรมาธิการได้แก้เป็นว่า "สามี
หรือภรรยา" แต่ในตอนต้น ๆ นั้นคณะกรรมาธิการได้แก้เป็น "คู่สม-
รส" เพราะฉะนั้นใน ๒ แห่งนี้มีความหมายแตกต่างกันหรือไม่

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมาธิการ กล่าวหา คือเรื่อง
เดิมเป็นอย่างนี้ ร่างเดิมนี้เป็นสามีภรรยา แต่คณะกรรมาธิการมาแก้
เป็นคู่สมรส แต่อภิธานฯ มาเห็นว่าคำว่า "สามีภรรยา" คือคำว่า
"คู่สมรส" จึงได้ยื่นตามร่างของรัฐบาล ครั้นมาที่กรรมาธิการ

กตบมาแก่ "คู่สมรส" เป็น "สามีภรรยา" คือแยกตัวให้เป็น
 ของความประดังครอบครัว แต่ในเมื่อเวลาประมอดนแล้ว คำ
 ว่า "คู่สมรส" กับ "สามีภรรยา" นั้นความหมายอย่างเดียวกัน
 แท้ๆ เราได้มีการโต้เถียงกันแล้วในวั้นนั้น แต่วั้นเราจะมาเถียง
 "สามีภรรยา" เป็น "คู่สมรส" อีก เขาได้อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้
 แม้ของรัฐบาลบางแห่งก็เป็นคู่สมรส บางแห่งก็เป็น "สามีภรรยา"
 ถ้าอ่านดู

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่
 ข้าพเจ้าไม่อยากจะเอาชะนะกรรมมาธิการออก แต่ที่กรรมาธิการแก้
 เพื่อให้ตรงกันนั้นกรรมาธิการทว่ามากอนสภาฯ ในข้อนี้เหตุที่แก้
 แก้ข้อไหนไม่ทราบ ข้าพเจ้าจะได้ดู อยากจะให้ตรงกันเท่านั้นเอง
 ไม่ใช่จะเอาชะนะอะไรกับกรรมาธิการมิได้

พระยาอัครภักดิ์ธรรมวิเทศ ประธานกรรมาธิการ กล่าวว่
 ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยเป็นกรรมการร่างกฎหมายมา รู้ดีว่าการใช้
 ถ้อยคำนั้นบางท่านก็เห็นว่าอยากจะใช้ถ้อยคำให้เหมือนกันหมดทุก
 แห่ง บางท่านก็เห็นว่าควรใช้ผิดแปลกกันได้ ในเรื่องประมอดน
 หมายนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเราไม่จำเป็นจะต้องใช้คำๆเดียว เราใช้คำ
 หนึ่งความหมายเช่นเดียวกันก็ได้ เราจะเห็นว่าหนังสืออ่านเด่นของ
 เราเช่นรามเกียรติ์เป็นต้น เราไม่ได้เรียกพระรามเสมอไป เราเรียก
 ว่ากฤษณลักษณะบ้าง พระอดตารบ้าง พระทรงศรบ้าง เพราะฉะนั้น

การที่คณะกรรมการใช้คำถ้อยไปถ้อยมาจนหนักแน่นแล้วเวลาที่เรา
 เราร่างนั้นมันไปทางไหน ถ้าเราเห็นอ่าวเพราะคิดเร็วก็ได้ลงไป กรรม
 มาธิการไม่ได้มีความประสงค์อย่างอื่น นอกจากจะเห็นเป็นคำอย่าง
 เดียวกันก็ใช้อย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงมีหลักว่าการที่เราร่างประ
 มวตกฎหมายเราจะใช้คำเหมือนกันตลอดไปหรือจะใช้คำซึ่งมีความ
 หมายเช่นเดียวกันนั้นก็ได้ ถ้าดีภาฯ เห็นว่าควรจะใช้ให้เหมือนกัน
 โดยไม่ให้ผิดแปลกกันแต่อย่างใดก็ตั้งเป็นไปตามนั้น แต่ข้าพเจ้าเห็น
 ว่าแม้จะเป็นภาษาอังกฤษหรืออะไรก็ตาม เราจะใช้คำอื่นที่จะให้
 เซนส์ (change) บ้าง แปลว่าให้มีคำอื่นที่แปลก ๆ บ้างแต่ให้มี
 ความหมายอย่างเดียวกัน ไม่อย่างนั้นแล้วจะเป็น มอนอทอนี (mo-
 notony) คือซ้ำซากกันไม่หยุดไม่หย่อน เพราะฉะนั้นถ้ามาธิการเมื่อ
 กันนั้นข้าพเจ้าก็เห็นด้วย บางแห่งคณะกรรมการใช้ว่าคู่สมรส
 ฯลฯ บางแห่งก็ใช้ว่ามีภรรยา ฯลฯ แต่ที่เรียนนี้คณะกรรมการ
 ไม่เห็นเป็นของสำคัญในการที่จะใช้คำซึ่งผิดกันแต่ความหมายเหมือน
 กัน เพื่อจะให้เป็นการเปลี่ยนแปลงในการอ่านบ้างเท่านั้น

ขุนวรดิษฐ์ ครุฑเดชะ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
 ว่า ถ้าหากว่าท่านกรรมการถือหลักอย่างนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบ
 ด้วย เพราะเหตุว่าเรื่องรวมเกียรติคือการล้มผิด คือการความ
 ไพเราะ แต่การเขียนกฎหมายไม่ใช่เช่นนั้น ถ้าหากว่าในนามอันเดียว
 กันแล้วก็ควรจะใช้อย่างเดียวกัน ถ้ามีเช่นนั้นแล้วกฎหมายก็จะกลายเป็น

เป็นเรื่องรวมเกียรติยศไปด้วย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย อีกอย่าง
หนึ่งถ้าเราจะเขียนลงอย่างในควมอย่างเดียวกัน ในบางแห่งเขียน
ว่า " ตมรด " และบางแห่งเขียนว่า " ต่ามภิรยา " จะทำให้ผู้อ่าน
กฎหมายไม่เข้าใจของมีความเห็นว่ามันแตกต่างหรืออะไรกัน น้อหนึ่ง
เพราะฉะนั้นถ้าเราจะเขียนกฎหมาย ก็ไม่ควรจะเอาอย่างกวดเขียน
เรื่องรวมเกียรติยศมาใช้ ในที่นี้เป็นอันขาด

พระยาศรีสุทนต์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวว่า ในอนุมาตรา ๒ ผ่านไปแล้ว เพราะฉะนั้นในอนุมาตรา ๓ ก็
น่าจะผ่านไปอีกถ้าหรมค่าน นอกจากนั้นทกรรมาธิการอ้างว่า ตมรด
และ ต่ามภิรยาก็มีในมาตรา ๑๕๖๑ จากจากการเป็น ต่ามภิรยา ก็ ตม-
รดกันได้ เราแก้ เป็น ต่ามภิรยา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เวลานี้เราอภิปรายกันใน
อนุมาตรา ๒

นายเซ อจนตฤษณ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่า
ตมรด มาชกทกทวงเช่นนถกแต่ และทกรรมาธิการแก้จากร่างเดิม
เป็นการผิด และข้อที่ได้เคยว่ากล่าวกันในครั้งหนึ่งในเรื่องนั้น ข้าพ-
เจ้าเอง เป็นผู้ ทศศด หนังสือ ทกรรมาธิการ ได้แก้ ในร่างเดิมมาตรา
๑๕๖๑ ตอนต้นมีคำว่า ต่ามภิรยา และตอนที่ ตมรด มี ต่ามภิรยา และใน
มาตราเดียวกันเอง ทกรรมาธิการแก้ว่า จากจากการ ตมรด และ
" ตมรด " ตอนทข้าพเจ้าคัดค้านว่าทำไมจึงแก้เช่นนั้น และทพย ดิน

ในระหว่างดำนักริยา และคำว่า “ดมรด” ขำพเจ้าคคคาน และ
 ในที่ประชุมว่ากันถึงเรื่องนั้น และกรวมาริการกแพ และหมวดที่ ๒
 บอกว่าชาคจากการดมรด ในตอนต้น แก้อความที่รูบาร่างมา
 ว่า “คุดมรด” ก็แกเป็น “ดำนักริยา” เช่นนี้ และที่ดมาชกทก
 ท้องน ขำพเจ้าเห็นคด้วยว่าการแกกฏหมายน กรวมาริการได้แก้น
 ผิดจากหมวด คือจากคำว่า “ดมรด” เป็น “ดำนักริยา” และ
 ด่วนหมวดที่ ๒ “ดำนักริยา” แกมาเป็น “ดมรด” แต่ทจริงถูก
 ตามที่ดมาชกได้ทกทงแล้ว เพราะฉะนั้นขำพเจ้าเห็นคควรเป็นไป
 ตามที่รูบาร่างมา

นายกิมทะ นันต์พานิช ผู้แทนราษฎรจังหวัดตราด กล่าวว
 ขำพเจ้ามีความเห็นคในที่นี้ ทกถาวรทได้ทการดมรดกันแล้ว
 ในที่นั้นควรจะใช้คำว่า “คุดมรด” ถ้าในที่ใดใช้ ในความหมายที่ว
 คุดมรดได้แต่งงานกันเป็นดำนักริยา ในที่นั้นก็ควรใช้ว “ดำนักริยา”
 คือให้มีความหมายต่างกัน ในกิจการหรือในความมุ่งหมายที่จะให้
 ออกกฏหมายนกันความไปถึง คือถ้าถาเกี่ยวแกในเวลาทกระทำการ
 ดมรด จะเป็นข้อความอย่างไรก็ตาม ถ้าเกี่ยวแกการดมรดแล้ว ใน
 ที่นั้นก็ควรใช้คำว่า “คุดมรด” ถ้าในที่ใดที่มีความหมายถึงวต้อง
 พ้นจากการดมรดเป็นดำนักริยาแล้ว ในที่นั้นก็ควรใช้วว่าดำนักริยา

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรวมาริการ กล่าวว ในหมวดนี้
 เองเราจะเห็นคทั้งดำนักริยาและคุดมรด มาตรา ๓๕๐๐ ก็มี ในตอนต้น

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ ก่อร่าง เป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งควรจะอยู่ในหน้าที่ของศาล แต่ภริยาหยิกกงจะไม่มีพียงหย่าเป็นแน่

นายจิ่ง จิ่งจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวว่า ในครั้งแรกข้าพเจ้าอยากจะให้ เป็นไปตามร่างของรัฐบาล คือตั้งแต่คำว่า "ถ้ามีภริยาประพฤติก่ออย่างร้ายแรง หรือทำร้ายร่างกาย.." ต้องการแก้ไข คำว่า "อีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ.." นั้นให้ตัดออก เพราะจำตรงนั้นมีข้อความสองตอน ตอนที่หนึ่งถ้ามีหรือภริยาประพฤติก่อ อีกตอนที่หนึ่งหมายความว่าทำร้ายร่างกาย กรรมการจะเห็นเป็นอย่างไร ถ้าหากว่ามีข้อความตอนเดียวก็แล้วไป แต่ถ้ามีข้อความ ๒ ตอนก็ควรจะ มีคำว่า " หรือ "

ทำการแทนประชาชนสภาฯ กล่าวว่า หมายความว่า หมายความว่าท่านจะให้ตัดคำว่า "อีกฝ่ายหนึ่ง" ถึงคำว่า "บาดเจ็บ" และใช้คำค้น

นายจิ่ง จิ่งจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวว่า ข้าพเจ้าต้องการให้คงคำว่า " หรือ " ไว้หน้าคำว่า "ทำร้ายร่างกาย" เพราะเข้าใจว่ามีความเป็น ๒ ตอน

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า ข้าพเจ้าคิดว่าของกรรมการก็คือว่า ทำร้ายร่างกายนั้น นิทหน้อยก็เรียกว่าทำร้ายร่างกาย ทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บนั้นย่อมอยู่

ในประมวลอาชญา เพราะฉะนั้นการกระทำความผิดก็ทำร้ายร่างกาย
มีแต่ด้วยวิธีที่เรียกว่าบาดเจ็บ และอย่างไรไม่เรียกว่าบาดเจ็บ

นายจิ่ง จิ่งจิ๋ว ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวถึง ข้าพเจ้า
อยากจะหารือกับกรรมการว่า ครึ่งนี้มีข้อความ ๒ ตอน ใช้หรือไม่
ภริยาประพฤตินั้นอย่างร้ายแรงตอนหนึ่ง และทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ
อีกตอนหนึ่ง

พระยาธิบดีศรีนครนิเวศ ประธานกรรมการ กล่าวถึง ถูก
แล้ว ตามที่ท่านสมาชิกเข้าใจนี้มีข้อความ ๒ ตอน และคณะกรรมการ
ได้ มีความลำบากในเรื่องนี้ แต่ข้าพเจ้าเองอยากจะนำเครื่อง
หมายวรรคตอนมาได้ และจะต้องอ่านว่า "สามีหรือภริยาประพฤ
ติอย่างร้ายแรง" แล้วได้เครื่องหมายวรรคตอน ถ้าเราไม่ได้
เครื่องหมายวรรคตอนแล้ว อาจจะเป็นข้อความอย่างเดียวกัน เราจะ
ถูกกฎหมาย เราจะให้ห่างกันแล้ว จะเป็นคนละทาง นี่เป็นเรื่องที่จะ
ร้างอย่างไร เมื่อคณะกรรมการได้ มีความสำเร็จในการที่จะได้
เครื่องหมายวรรคตอนแล้ว และท่านสมาชิกแต่ละท่านจะได้ หรือ
ลงไปแต่ก็ไม่ชัดของ แต่ว่าเราพิมพ์ห่างแล้วก็เป็นคนละตอน แต่
ถ้าข้อกันให้หมดก็เป็นข้อความอย่างเดียวกัน

ขุนวรดิษฐ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า ท่านกรรมการท่าน ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยแล้ว และยิ่งกว่า
นั้นเราจะตัดคำว่า บาดเจ็บ ออกแล้ว จะทำให้ยุ่งยากขึ้น การที่ได้

ว่า อีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ ^{๒๒} นับเป็นการดีมากที่สุด ^{๒๓} ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าท่านผู้นั้นไม่โดนแต่อกก็คงจะต้องลงมือกัน

นายจิ้ง จริงจิตร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวว่ คำว่า “หรือ” ถ้าไม่เอาออก ตัวหนังสือก็ควรตัดออก จะได้ความอย่าง กรรมาธิการว่า

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่ ข้าพเจ้าเข้าใจว่ากรรมาธิการก็ยอมคำว่า “หรือ” แล้ว

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมาธิการ กล่าวว่ กรรมาธิการ ขอคงคำว่า “หรือ” ไว้ ในบรรทัดที่ ๒

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ สำหรับคำว่า “หรือ” ในบรรทัดที่ ๒ คงไว้ตามร่างเดิม ท่านยังคิดใจในข้อใดในอนุมาตรา

นายฉันท เจรณรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่ ได้มีผู้ทักในตอนนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยขึ้น จึงขอถาม กรรมาธิการว่า ถ้าตัดคำว่า “อีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ” ออกชั่วคราว และพิจารณาตัวร่างเดิมของรัฐบาลคำว่า “ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งประพฤติชั่วร้าย หรือทำร้ายร่างกายจะทำให้ อีกฝ่ายหนึ่งหย่าได้หรือไม่” สงสัยร่างเดิมของรัฐบาล ทำไมจึงเขาอย่างนั้น ถ้ากรรมาธิการจะ เดิมคำว่า “อีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ” จะทำให้ไม่ตรงกับของรัฐบาลที่ร่างมา

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

กล่าวว่ ตามกฎหมายเดิมแล้ว เราทำร้ายร่างกายบิดามารดาแล้ว
 ึ่งจะเป็นเหตุหย่าได้ และตามที่มาชิกโตทกทวงน ข้าพเจ้าเห็น
 วย และถ้าคิด “อีกฝ่ายหนึ่ง” ออก ก็จะเป็นความถึงผู้พพ-
 ภารด้วย

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่
 ข้าพเจ้าคนหนึ่งก็ออกถึงดัยเหมือนกัน เช่นไปทำร้ายผู้พพภารของ
 อีกฝ่ายหนึ่ง จะเป็นความถึงหรือไม่ ถ้าดูตามนแดนทกรรมภาร
 เกิน ก็ไม่น่าจะถึงดัย เป็นแต่ประมาทเท่านั้น จึงคิดว่ากรรมภาร
 ภารว่ทำร้ายร่างกายหรือหมิ่นประมาทดวยนั้น ทำให้ถึงดัย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมภาร กล่าวว่ กรรมภาร
 ระเบ และอ่านว่ด่าดงนี้ หรือทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประ-
 มาทคืออีกฝ่ายหนึ่ง หรือคือผู้พพภารของอีกฝ่ายหนึ่ง และคิด “อีก
 ฝ่ายหนึ่ง” คำแรกออก และเติม “ต่อ” ดงไปหลังคำว่ “ประมาท”

นายฉนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
 ว่ ข้าพเจ้าคิดว่ไม่ต้องเติมคำว่ “ต่อ” ก็ได้ แก่อย่างทกรรมภาร
 ภาร อ่านว่ “หรือทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ หรือประมาทอีก
 ฝ่ายหนึ่ง หรือผู้พพภารของอีกฝ่ายหนึ่ง” อย่างทรัฐบาดแก่แล้วไม่
 ต้องใช้คำว่ “ต่อ”

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมภาร กล่าวว่ จะตัดคำว่
 “ต่อ” ออกกรรมภารก็ไม่ขัดข้อง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เป็นอันว่าในบรรพตที่ ๒ นั้นคดีคำว่า “ข้อ” ออก ใช้คำว่า “หรือทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ” นอกจากนั้นคงเดิม ไม่มีผู้ใดคิดใจก็ผ่านไป

หุดวงพิพัฒน์พดกายน ผู้แทนราษฎร จังหวัด ชอนแก่น กล่าวว่า โปรดทวนอีกที ไม่ทราบว่าจะแก้ไขอะไรกันบ้าง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า คงได้ความว่าดังนี้ “ถ้ามี หรือภริยาประพฤติก่ออย่างร้ายแรง หรือทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการี ของ อีกฝ่ายหนึ่งในข้อ ร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

นายจิ่ง จวงจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่า “อีกฝ่ายหนึ่ง” คำแรกไม่ควรจะตัดเลย เพราะมีความ ว่า “อีกฝ่ายหนึ่ง” มาทุก ๆ ตอนแล้ว

ร.ต.ต. บุญแถม บิศยานนท์ ผู้แทนราษฎร จังหวัด สระบุรี กล่าวว่า ถ้าหากว่าเราจะประสงค์ ให้ทำร้ายร่างกายบุพพการี เป็นเหตุ หมิ่นประมาทแล้ว เราได้ว่า หรือบุพพการีในข้อร้ายแรงเช่นนี้ ข้อ ร้ายแรงที่กรรมมาธิการแถลงแล้วว่าแต่งตั้งถึงการหมิ่นประมาท ถ้า จะได้ ในข้อกฎหมาย ก็หมายความว่าความเฉพาะหมิ่นประมาท หาได้ หมายความว่าถึงทำร้ายร่างกายด้วยไม่ ข้าพเจ้าจึงอยากจะให้ตัด “ใน ข้อร้ายแรง” นี้ออกเสีย แล้วไปได้ข้างหลังคำว่า “หรือหมิ่น- ประมาท” อ่านได้ความว่า “หรือหมิ่นประมาทด้วยข้อร้ายแรง

“อีกฝ่ายหนึ่ง” หรือตอบบุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง คือถ้าเช่นนั้นก็
เกินความถึงผู้ทำร้ายบุพพการี หรือหมิ่นประมาทบุพพการีด้วย คือ
เขาคำว่า “ในข้อร้ายแรง” ได้ข้างหลัง

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการกิจการ กล่าวถึง กรรมการ
ขอยื่นความร้องที่ใดเสนอไปแล้ว ถ้าผู้ใดจะเขาอย่างไรก็ขอให้เห็นขอ
เป็นหลักการ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวถึง ข้าพเจ้าเห็นว่าให้ลงมติ
เป็นขั้นต้นก่อนว่าร่างที่ใดแก้ไขกันมาหลายตอน จะเขาอย่างนั้นหรือไม่
ไม่เอา ทั้งนี้ใครมีความประสงค์จะให้อ่านให้ฟังบ้าง เท่าที่ใดแก้ไข
เมื่อกัน คือ “ถ้ามีหรือกริยาประพฤติก่ออย่างร้ายแรง หรือทำร้าย
ร่างกายถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการีของ
อีกฝ่ายหนึ่งในข้อร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” ท่านผู้ใดเห็น
ว่าควรจะยื่นความร้องที่อ่านให้ฟังนี้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒๒ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวถึง ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
ให้เขียนไปอย่างอื่น โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๑๒ นาย เป็นอันว่าได้แก้ตามที่กรรมการ
ได้อ่านให้ฟัง

คุณเสนาบดีดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวถึง อนุมาตรา
๓ ตอนท้าย ข้าพเจ้าสงสัยว่ากรรมการยกร่างขึ้นใหม่ คือคำว่า

“หรือทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองตั้งเคียงกันขนาดสุดที่จะทน
อยู่ด้วยกันได้” หมายความว่าอะไร ร่างเดิมของรัฐบาลได้ความ
ดีกว่า ร่างเดิมของรัฐบาลว่า “หรือทำการเป็นปฏิบัติกิจการที่เป็น
สัมพันธ์กันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กันเป็นสัม
พันธ์ต่อไป ก็ให้ฝ่ายหนึ่งพองหยาได้” ร่างของรัฐบาล แต่กรรมา
ธิการแก้ว่า “หรือทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองตั้งเคียงกันขนาด
สุดที่จะทนอยู่ด้วยกันได้ อีกฝ่ายหนึ่งพองหยาได้” หมายความว่าเพียง
ไรก็ไม่ทราบ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมาธิการ กล่าวว่ ความหมาย
ในร่างของรัฐบาลกับความหมายของกรรมาธิการที่เข้าไปแล้ว มีความ
หมายเหมือนกัน แต่กรรมาธิการเองก็ได้เรียนแล้วว่า จะทำให้ถ้อยคำ
ดังต่อไปนี้ ร่างเดิมมีว่า “หรือทำการเป็นปฏิบัติกิจการที่เป็น
สัมพันธ์กันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กันเป็นสัม
พันธ์ต่อไป ก็ให้ฝ่ายหนึ่งพองหยาได้” นั้นหมายความว่า ทำให้
ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย ตั้งเคียง กันขนาดสุดที่จะทนอยู่ด้วย
กันได้ แต่จะเอาอย่างไรก็เอาเสีย สุดแล้วแต่สภาฯ

นายฮิว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่
ในอนุมาตรา ๓ นี้ มีในบรรทัดต้นๆ ก็ขาดคำว่า “เหมือนกัน”
และในบรรทัดตอนท้าย “ความสัมพันธ์” ข้าพเจ้าเห็นจึ่งดูร่างของ
รัฐบาลไม่ได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นตามร่างเดิมของรัฐบาลเพราะ
ในคตอนท้ายเท่านั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า หมดทั้งอนุมาตรา
 นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่่า
 ปัญหาที่โต้เถียงจนถึงเสนอนญัตติเมื่อคืน คงแต่คำว่า " หรือ " ตอน
 ท้าย ข้าพเจ้าข้จัดข้องในขณะที่ท่านประธานฯ ให้ตั้งมติ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า ท่านเข้าใจผิด ผู้เสนอ
 ขอให้ตั้งมติ เสนอทั้งมาตรา ผู้เสนอม้มีความประสงค์เช่นนี้ใช้หรือไม่

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่่า
 ข้าพเจ้าหมายถึงตั้งแต่ " หรือ " บรรทัดที่ ๒ คาบ & คงแต่กรรมวิธีการ
 ได้คดี เป็นข้อความกำกวมกับบรรทัดที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าร่างของ
 รัฐบาลไม่ได้ แล้วถ้วรรคต้นอีกเหมือนกัน เห็นว่่าถ้อยคำผู้ของ
 รัฐบาลไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงได้ขอแก้ไขเป็นไปตามร่างเดิมของรัฐบาล

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า ทั้งมาตราหรือ

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่่า
 ทั้งหมด

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า ข้าพเจ้าจะให้ตั้งมติ

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่่า
 ถ้าเช่นนั้นเท่าที่ถามเมื่อกันว่่าใครจะจัดข้องบ้างหรือไม่ จะเขาคำว่่า
 ดำมีหรือกริยาหรือไม่ จะเขาอย่างไร

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า ถูกแล้วถ้ท่านไม่จัดข้อง
 ก็เป็นเช่นนั้น และเพื่อความชัดเจนถ้จะให้แก้ไขอีกก็

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่
ถ้าเช่นนั้นบางที่ท่านสมาชิก ถ้าจะลงมติเช่นนั้นแล้ว อาจจะเข้าใจ
ผิด ควรจะเป็นไปตามร่างของรัฐสภา ที่จะส่งด้วยเกล้าของ
กรรมาธิการ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้ลงมติ

ขุนชำนาญภาษา นายกิมเฮ็ง ดินรุเด็ก รับรอง

นายเดมียศ หงส์ประภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรี-
อยุธยา กล่าวว่ ข้าพเจ้าไม่ได้แปรญัตติ แต่อยากจะเรียนต่อ
กรรมาธิการ.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ มีผู้ขอให้ลงมติแล้ว นอก
จากท่านจะคัดค้านเท่านั้น ท่านผู้ใดเห็นว่าถ้ารับอนุมาตรา ๓ นี้ให้
เป็นไปตามร่างเดิมของรัฐสภา โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒๕ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ-กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะให้
เป็นไปตามร่างของกรรมาธิการ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๑๗ นาย เป็นอันว่าให้เป็นไปตามร่างของ
รัฐสภา

พระยานิติศาสตร์ ไพศาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
กล่าวว่ คำว่ “ดามีหรือภริยา” ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะได้ตาม
อนุมาตรา ๒

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีสมาชิกคัดค้านหรือไม่
ตามที่ท่านรัฐมนตรีขอให้เปลี่ยนถ้อยคำนั้น ถ้าที่ประชุมอนุมัติ ให้
ทำได้เพื่อเห็นแก่รูป

ขุนวรดิษฐ์ รัฐมนตรีช่วย ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่า
ยังไม่ได้ยินการตัดสินว่าทางไหนเท่าไร

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เป็นอันทำให้เป็นไปตาม
ร่างเดิมของรัฐสภา คือมี ๒๕ เดียง

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า
ผิดไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มันผิดไปไม่ได้

ขุนเสนาบดีดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า ปัญหา
มาทุ่มเถียงกันไม่รู้หยุดหยุดหย่อน เก่าแก่ดีแล้ว ขอให้เป็นไปตามนั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มาตราที่ ๕ ยังผิดหลาย
อนุมาตรา และเวดดาก์พอดส์มาครบแล้ว ที่จริงเจ้าของที่ยอมแล้ว จะมี
ปัญหาอะไรอีก

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า
ข้าพเจ้าจำได้ว่าท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอยากจะ
ให้แก้ว่า “คู่สมรส” เป็น “สามีหรือภรรยา” ซึ่งไม่มีผู้ใดคัด
ค้านเลย และข้าพเจ้าขอให้ท่านประธานถามว่า ถ้าควรจะให้ ใช้คำ
ว่า “สามีหรือภรรยา”

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ามีผู้ใดคัดค้านหรือไม่ ว่า
จะแก้คดีว่า ต้มหรือกรวย

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอค้าน เพราะมติเมื่อก่อนเด็ดขาดแล้ว เมื่อมติลงไป
อย่างไรก็ขอให้คงไว้ เพราะประมุขนั้นจะเออะเทอะก็แล้วแต่

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าว
ส่วนที่จะแก้อย่างไรนั้น ข้าพเจ้าไม่ขัดข้อง เมื่อสภาฯ ลงมติแล้ว
เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าจะแก้ได้อย่างไรไม่ได้

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า ที่ท่านสมาชิกผู้นี้ได้เสนอแต่เพียงคำที่ ๕ ของบรรทัดที่ ๒ คำว่า
“หรือไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู” ซึ่งในบรรทัดที่ ๓ นั้น
สมาชิกไม่ได้เสนอ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ามีผู้ใดคัดค้านหรือไม่ ว่า
จะแก้คดีว่า ต้มหรือกรวย
จะอ่านให้ฟัง “การประชุมสภาฯ ในการพิจารณาประมวลกฎหมาย
ต่างๆ ในเวลาถดถอยคืนโดยฉพาะ ๓ วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ วัน
ศุกร์ แต่เวลา ๒๐.๐๐ น. ถึง ๒๓.๐๐ น. นั้น รู้ดีว่าสมาชิกหลายท่าน
เหนื่อยและอ่อนเพลียมาก ทั้งนี้เพราะต้องประชุมติดๆ กันทุกๆ คืน
ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าขอเสนอให้เปลี่ยนเวลาประชุมเสียใหม่ใน ๓ วัน
คือเริ่มแต่เวลา ๑๘.๐๐ น. ถึง ๒๒.๐๐ น. นอกนั้นคงเดิม.....”

นายทองอยู่ พุ่มพุ่ม ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าว
 ตามที่ข้าพเจ้าได้เสนออนุญาตขอให้เปลี่ยนประชุมในวันจันทร์ พุธ ศุกร์
 เวลาเริ่มแต่ ๑๘.๐๐ น. ถึง ๒๒.๐๐ น. นั้น เพราะเหตุว่ารู้สึกว่าการ
 ประชุมเวลาตึกเกินควร คือเลิกเวลา ๒๓.๐๐ น. นั้น จะเป็นการเหนื่อย
 และอ่อนเปลี้ยมาก เพราะเหตุว่าเราจะประชุมเดือนเข้ามาหนึ่งชั่วโมง
 ด้วยย่อมจะทำให้ความเหนื่อยอ่อนของเราเหนื่อยลงไป เพราะในเวลา
 กวางวันก็ไม่ได้ประชุมกัน และในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ก็ควรจะเริ่ม
 เวลา ๑๘.๐๐ น. เพื่อให้มีเวลาพักผ่อนบ้าง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
 จึงได้เสนออนุญาตขอให้เลื่อนเวลาประชุมเข้ามาหนึ่งชั่วโมง

ร.ต. ถัด รัตนพันธุ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าว
 ตามที่ผู้เสนอเปลี่ยนเวลานั้น ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วย แต่เพื่อรักษา
 ข้อบังคับ การประชุมเฉพาะเวลาถากถางกันเราได้ลงมติว่าเราจะประ-
 ชุมปรึกษาเฉพาะประมวถกกฎหมายเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ควรจะเอา
 ญัตตินั้นมาเสนอ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะรับญัตตินั้นได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ญัตตินั้นข้าพเจ้าเห็นว่าสม-
 ควรจึงได้อนุญาต ข้าพเจ้าไม่เห็นว่ามีอะไร แทนที่เราจะเลื่อนวัน
 ประชุมธรรมดา ก็ไม่น่าจะขัดข้องอะไร จะรับหรือไม่รับ

นายสร้อย ณะป่าง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว
 ถ้าจะเลื่อนวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย เพราะเหตุ
 ว่าเวลา ๑๘.๐๐ น. เป็นเวลายับประทานอาหาร การรับประทานอาหาร

จะต้องให้เป็นเวลา เพราะฉะนั้นเท่าที่เราประชุมทุกวันนี้ก็แล้ว แต่
เวลากลางวันที่ว่างแล้ว ไม่ควรจะเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น

นายมนูญ วิสุทธิ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่
ข้าพเจ้าขอให้ลงมติ

นายบุญศิริ เทพาคำ นายไสว อินทรประชา รับรอง
นายทองอยู่ พุฒพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่
ก่อนที่จะลงมติ ข้าพเจ้าอยากจะเรียนว่าวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ประชุม
กลางคืน ไม่ใช่ประชุมกลางวัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
เป็นไปตามที่ผู้เสนอญัตตินั้น โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๘ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่า เป็นไป
ตามที่ได้ตกลงกันได้ คือเป็นไปตามเดิม โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒๗ นาย เป็นอันว่าญัตตินั้นตกไป

เลิกประชุมเวลา ๒๓.๑๒ นาฬิกา

๒๕๐๒

หลวงพิพัฒน์พลกาย
เลมียด หงสประภาส
จิ่ง จริงจิตร
หลวงนรินทร ฯ
พระไพศาลเวชกรรม
กิมเส็ง สิ้นธุเสก
นายสวัสดิ์ ชูเวส
ทองอินทร์
เลียง ไชยกาล

ตรวจแล้ว ๒๖/๕/๗๘

พ.อ. ประจันต์จันท์
รองประธานคนที่ ๕ (ตงนามแทน)

นายปพาพ บุญ-หลง
ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์
บุญช่วย สุคนธ์มัต
ประสิทธิ์ ศรีสุชาติ
อำพันธ์ อัมรานนท์
ถิน อุฑารพ
วิจิตร สัจจะเวทชะ
เลียงฮือ ศรีสุชาติ
ผู้ตรวจงานการประชุม

คหกรรมบดี
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เดลิแมส ถนนสี่พระยา พระนคร
นายจ้อ หล่มสาโรช ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๔๗๘

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร